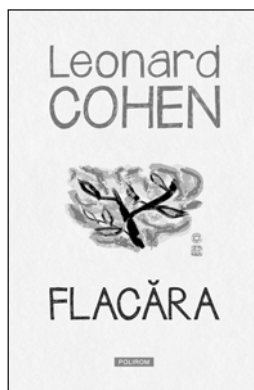


## NOMINALIZĂRILE LA OSCAR – SURPRIZE ȘI PREDICȚII

Cine va fi, în cele din urmă, marele câștigător la ediția din acest an: *Once Upon A Time in Hollywood* sau *Parasite*?

PAGINA 11



## POEZIA CA VOCATIE

Te aștepti să găsești în aceste scrieri ardoare, pasiune, neliniște. Poemele degajă mai degrabă liniște și acceptare, sarcasm și ironie. Și multă înțelepciune.

PAGINA 10

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA // APARE SÂMBĂTA // WWW.SUPLIMENTULDECULTURA.RO

# Suplimentul DE CULTURĂ

ANUL XVI ▶ NR. 671 ▶ 18 – 24 IANUARIE 2020 ▶ REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI ZIARUL DE IAȘI

PAGINILE 2-3

## CELE MAI CĂUTATE TITLURI POLIROM ÎN ANUL 2019

**TOP 5 BESTSELLERS**  
POLIROM 2019

1. Yuval Noah Harari, *Sapiens. Scurtă istorie a omenirii, Homo Deus. Scurtă istorie a viitorului, 21 de lecții pentru secolul XXI*
2. Souad, Marie-Thérèse Cuny, *Arsă de vie*
3. Malala Yousafzai, Christina Lamb, *Eu sînt Malala*
4. N. Steinhardt, *Jurnalul fericirii*
5. Olga Tokarczuk, laureata Premiului Nobel pentru Literatură, 2018: *Rătăcitorii și Călătoria Oamenilor Cărții*

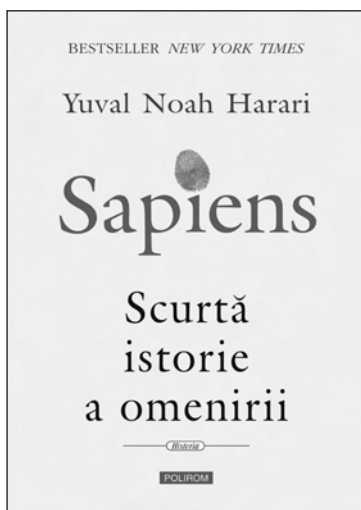
## INTERVIU CU SCRITOAREA DOINA RUȘTI



PAGINILE 8-9

# „PENTRU MINE, LITERATURA E UN ACT INTIM, LUDIC ȘI PROVOCATOR”

# Cele mai căutate titluri Polirom în anul 2019



## Yuval Noah Harari, *Sapiens. Scurtă istorie a omenirii*

- Traducere de Adrian Șerban
- Ediție cartonată • Carte publicată și în ediție digitală

Bestseller „New York Times“

Publicată inițial în Israel în 2011, *Sapiens* a devenit rapid best-seller internațional, fiind tradusă în peste patruzeci de limbi.

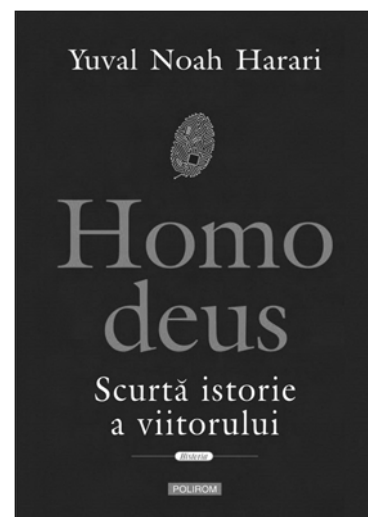
Acum 100.000 de ani, pe pământ existau cel puțin șase specii de oameni. Astăzi există una singură: noi, *Homo sapiens*. Ce s-a întâmplat cu celelalte? Și cum am ajuns să fim stăpânii planetei? De la începuturile speciei noastre și rolul pe care l-a jucat în ecosistemul global până în modernitate, *Sapiens* îmbină istoria și știința pentru a pune în discuție tot ce știm despre noi înșine, ne arată cum ne-am unit ca să construim orașe, regate și imperii, cum am ajuns să credem în zei, în legi și în cărți, dar și cum am devenit sclavii birocrăției, ai consumerismului și ai căutării fericirii. De asemenea, ne îndeamnă să privim în viitor, căci de câteva decenii am început să încălcăm legile selecției naturale care au guvernat viața în ultimii patru miliarde de ani. Dobândim capacitatea de a modela nu doar lumea din jurul nostru, ci și pe noi înșine. Încotro ne duce aceasta și ce vrem să devenim?

## Yuval Noah Harari, *Homo deus. Scurtă istorie a viitorului*

- Traducere de Lucia Popovici
- Ediție cartonată • Carte publicată și în ediție digitală

*Sapiens* ne-a arătat de unde venim. *Homo deus* ne arată încotro ne îndreptăm.

De-a lungul istoriei, omenirea s-a confruntat constant cu trei probleme cruciale: războiul, foametea și molimele. În secolul XX, a reușit să le rezolve în mare măsură. Războiul nu mai are aceeași putere de distrugere: în prezent numărul celor care se sinucid e mai mare decât al celor morți în conflicte armate. Foametea dispare: oamenii suferă mai degrabă din cauza obezității decât din cauza malnutriției. Molimele nu mai fac ravagii: mai mulți oameni mor de bătrânețe decât în urma bolilor infecțioase. Ce anume va lua însă locul războiului, foametei și molimelor în agenda omenirii? Ce destin vom alege pentru noi înșine, ce scopuri ne vom stabili? Yuval Noah Harari explorează proiectele, visurile și coșmarurile care ne vor marca viitorul. Omul va încerca să devină asemenea zeilor, învingând moartea și creând viața artificială. Este chiar următorul stadiu al evoluției – *Homo deus*.



## Yuval Noah Harari, *21 de lecții pentru secolul XXI*

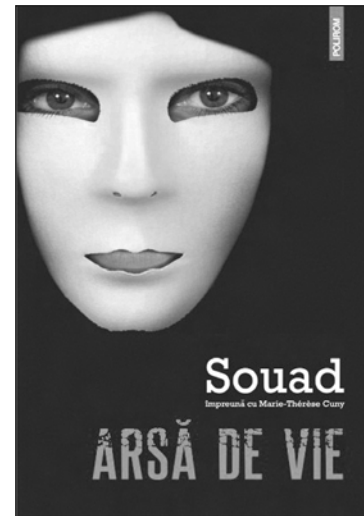
- Traducere de Lucia Popovici
- Ediție cartonată • Carte publicată și în ediție digitală

*Sapiens* a explorat trecutul. *Homo deus* a explorat viitorul. *21 de lecții* explorează prezentul. Învață. Adaptează-te. Supraviețuiește.

Într-o lume invadată de informații irelevante, claritatea înseamnă putere. În locul mai vechii cenzi care presupunea blocarea fluxului de informații, astăzi oamenii sunt asaltați cu dezinformări și lucruri care să le distragă atenția. *21 de lecții pentru secolul XXI* face lumină în privința unora dintre cele mai presante probleme de pe agenda globală actuală. Cum facem față epidemiei de știri false? Mai sunt relevante națiunile și religiile? Ce ar trebui să-i învățăm pe copiii noștri? De ce trece democrația liberală printr-o criză? Este iminent un nou război mondial? Ce înseamnă ascensiunea lui Donald Trump? Ce civilizație domină lumea – Occidentul, China, islamul? Europa ar trebui să-și deschidă porțile imigranților? Poate naționalismul să rezolve problemele legate de inegalitate și de

schimbarea climatică? Ce ar trebui să facem în privința terorismului?

Yuval Noah Harari a obținut doctoratul în istorie la University of Oxford și este profesor de istorie universală în cadrul Departamentului de Istorie al Universității Ebraice din Ierusalim. În 2012 a primit Premiul anual Polonsky pentru creativitate și originalitate în științe umaniste. Cea mai recentă carte a sa este *Homo Deus. Scurtă istorie a viitorului* (2015).



## Souad împreună cu Marie-Thérèse Cuny, *Arsă de vie*

- Traducere de Oana Cătălina Popescu

*Arsă de vie* a fost tradusă în zeci de limbi și publicată în milioane de exemplare în întreaga lume.

Născută într-un sat din Cisjordan, Souad află repede că, în lumea tradițională în care trăiește ea, să fii fată este un blestem. Băieții merg la școală, fetele nu. O fată trebuie doar să muncească și să-și facă rugăciunile. Dacă iese câtuși de puțin din cuvântul tatălui, va fi bătută fără milă. O fată e mai puțin importantă decât un animal: dacă o familie are deja

destule fete, cele care sunt în plus pot fi omorâte la naștere... La șaptesprezece ani, Souad se îndrăgostește de un bărbat despre care nu știe mai nimic, dar care ar putea fi eroul ce o va elibera din robia tatălui ei. Visând la iubire și căsătorie într-o societate unde bărbații au toate drepturile, iar femeile doar îndatoriri, ea se îndreaptă fără să-și dea seama spre catastrofă. Pentru că rămâne însărcinată și își dezonoarează astfel familia, cumnatul ei primește sarcina de a o pedepsi dându-i foc. Salvată de colaboratoarea unei fundații umanitare, Souad ajunge în Franța, unde începe o nouă viață și unde își va face cunoscută povestea cutremurătoare.

Marie-Thérèse Cuny este scriitoare, scenaristă, traducătoare și prezentatoare de televiziune. A scris peste 50 de cărți.

## Malala Yousafzai, Christina Lamb, *Eu sunt Malala*

- Traducere din limba engleză de Ioana Georgescu
- Carte publicată și în ediție digitală

Malala Yousafzai este laureata Premiului Nobel pentru Pace 2014 și autoarea volumului *Suntem dezrădăcinate. Călătoria mea și poveștile altor fete refugiate din toată lumea*, apărut de curând la Polirom și aflat deja pe lista preferențelor cititorilor români.

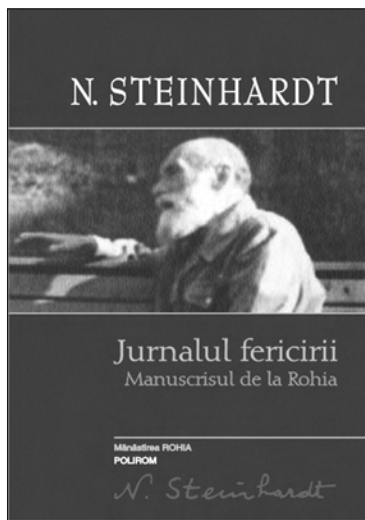
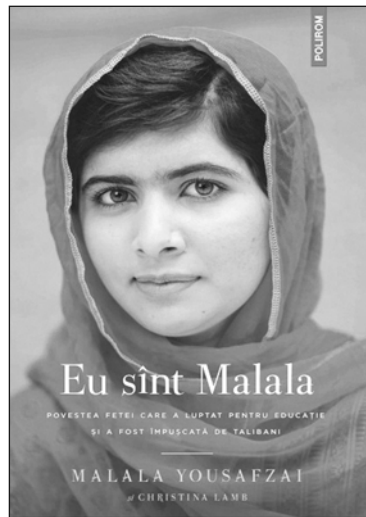
Când talibanii au ocupat Valea Swat din Pakistan, printre foarte puținii care au îndrăznit să protesteze a fost și o fată. Malala Yousafzai a refuzat să tacă și a luptat pentru dreptul ei la educație. În ziua de marți, 9 octombrie 2012, la cincisprezece ani, Malala aproape că a plătit cu viața această îndrăzneală. În timp ce se afla în autobuzul care o aducea acasă de la școală, a fost împușcată în cap de la mică distanță.

Deși aproape nimeni nu mai credea că va trăi, Malala s-a însănoșit, iar fetița născută într-o regiune din nordul Pakistanului a ajuns să țină discursuri în sălile sediului ONU din New York. La șaisprezece ani, Malala este un simbol al protestelor pașnice și cea mai tânără persoană nominalizată vreodată la Premiul Nobel pentru Pace.

*Eu sunt Malala* este povestea extraordinară a unei familii dezrădăcinate de terorismul global, o poveste despre lupta pentru dreptul fetelor la educație, despre un tată care, înființând el însuși o școală, și-a încurajat permanent fiica să se exprime liber și să continue să învețe. Totodată, este mărturia curajului unor părinți care își iubesc cu ardoare fiica într-o societate care prețuiește fiii.

*Eu sunt Malala* ne întărește credința în puterea oamenilor de a schimba lumea.

**Malala Yousafzai** este cofondatoare și membră a conducerii organizației Malala Fund. A început să militeze pentru educație la vârsta de unsprezece ani, perioadă în care a scris un blog anonim pentru BBC Urdu despre viața sub amenințarea talibanilor din valea Swat, Pakistan. Pe urmele tatălui său, Malala a susținut public dreptul fetelor la educație, ajungând să fie mediatizată și premiată în întreaga lume. La cincisprezece ani, a fost atacată de talibani pentru crezul ei. Malala a găsit refugiu și ajutor în Marea Britanie și și-a continuat lupta pentru fetele din întreaga lume. În 2013 a pus bazele Malala Fund împreună cu tatăl ei, Ziauddin. Un an mai târziu, a câștigat Premiul Nobel pentru Pace în semn de recunoaștere a eforturilor sale de a conferi fiecărei fete dreptul la doisprezece ani de educație de calitate, sigură și gratuită. Studiază filosofie, politică și economie la Universitatea Oxford.



### N. Steinhardt, *Jurnalul fericirii*

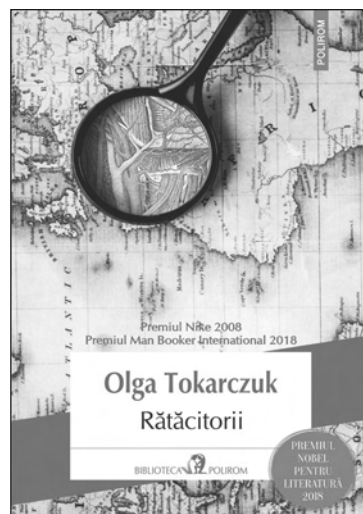
- Argument de P.S. Justin Hodea Sigheteanu
- Ediție îngrijită, studiu introductiv, repere biobibliografice și indice de Virgil Bulat. Note de Virgil Bulat și Virgil Ciomoș
- Ediție cartonată

**Seria de autor „N. Steinhardt” apare în coeditare cu Mănăstirea „Sfânta Ana” Rohia.**

*Am intrat în închisoare orb (cu vagi străfulgerări de lumină, dar nu asupra realității, ci interioare, străfulgerări autogene ale beznei, care despică întunericul fără al risipi) și ies cu ochii deschiși; am intrat răsfățat, răzgâiat, ies vindecat de fasoane, nazuri, ifose; am intrat nemulțumit, ies cunoscând fericirea; am intrat nervos, supărăcios, sensibil la fleacuri, ies nepăsător; soarele și viața îmi spuneau puțin, acum știu să gust felioara de pâine cât de mică; ies admirând mai presus de orice curajul, demnitatea, onoarea, eroismul; ies împăcat: cu cei cărora le-am greșit, cu prietenii și dușmanii mei, ba și cu mine însumi.* (N. Steinhardt)

**N. Steinhardt** se naște la București pe 29 iulie (stil vechi) 1912. Își face debutul publicistic foarte de timpuriu în revista Liceului „Spiru Haret”. Își ia bacalaureatul în 1929 și frecventează cenaclul „Sburătorul”, iar în 1932 își ia licența în Drept. În 1934 începe să colaboreze la „Revista burgheză” și publică sub pseudonimul Antisthius volumul parodic *În genul... tinerilor*. Își ia doctoratul în Drept în 1936. În 1935 și 1937 publică împreună cu Emanuel Neuman studiile *Essai sur une conception catholique du*

*Judaïsme și Illusions et réalités juives*. Colaborează la „Libertatea” și la „Revista Fundațiilor Regale”. După război, publică pentru scurtă vreme în „Universul literar”, „Victoria”, „Tribuna poporului” și, din nou, „Revista Fundațiilor Regale”. Refuză să colaboreze cu noul regim. În 1960 este anchetat, apoi condamnat în lotul Noica-Pillat la 12 ani de muncă silnică. Trece prin închisorile Jilava (unde este botezat de părintele Mina Dobzeu), Gherla și Aiud. Eliberat în august 1964, va reveni după câțiva ani în lumea literară prin traduceri, medaliaoane, cronici etc. În 1972 termină prima versiune a capodoperei sale, *Jurnalul fericirii*. Publică volume de eseuri și de critică foarte bine primite, deși unele sunt puternic cenzurate. Monah din 1980, rămâne activ pe terenul eseisticii și al criticii. Se stinge la 30 martie 1989.



### Olga Tokarczuk, *Rătăcitorii*

- Traducere din limba polonă și note de Cristina Godun
- Carte publicată și în ediție digitală

Un anatomist olandez din secolul al șaptesprezecelea descoperă tendonul lui Ahile secționându-și propriul picior amputat. Inima lui Chopin călătorește clandestin spre locul odihnei veșnice, dusă la Varșovia de sora lui preaiubită. O femeie trebuie să se întoarcă în Polonia natală ca să-și otrăvească iubitul din adolescență. Un tânăr simte că o ia razna când soția și fiul lui dispar misterios în timpul unei vacanțe, apărând apoi ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Prin personajele sale și poveștile lor, legate unele de altele printr-un fir narativ jucăuș-straniu și plin de revelații, *Rătăcitorii* arată ce înseamnă să călătorești, să fii hoinar, un trup în continuă

mișcare nu numai în spațiu, dar și în timp. *De unde suntem? Pe unde am trecut? Unde ne ducem?...* se întreabă întruna cel care călătorește. Romanul *Rătăcitorii* dă sensuri acestor întrebări.

### Olga Tokarczuk, *Călătoria oamenilor Cărții*

- Traducere din limba polonă de Constantin Geambașu
- Carte publicată și în ediție digitală

**„Barbarii nu călătoresc, ei se îndreaptă pur și simplu către o anume destinație sau invadează teritoriul.” (Olga Tokarczuk)**

Fragment din volum: „A ascuns Cartea într-un loc ce i s-a părut creat în acest scop: într-un defileu de munte, unde pustnici în căutarea singurătății își construiseră o mică mănăstire. Lor le-a încredințat Cartea, promițându-și că se va întoarce abia după ce îi va fi pregătit pe oameni pentru acceptarea ei... Alese șapte oameni înțelepți și demni și împreună cu ei întemeie Frăția, ce avea să se ocupe de reformarea lumii și de pregătirea acesteia pentru schimbarea ce urma să vină. Dar în planurile mărețe ale lui H.R.C. interveni, cum se întâmplă de obicei, istoria. Se făcură două războaie unul după altul, apărură noi reformatori... Începură persecuțiile, se aprinseră rugurile. Privind stelele și cercetând proprietățile materiei, oamenii se apropiau uneori la un pas de adevăr, dar apoi anulau totul în fața noilor camere de tortură ce apăreau ca tarabele la iarmaroc. H.R.C. muri la Anvers, cu fața brăzdată de zbârciturile amărăciunii.

Înainte de a se stinge, cu mâna tremurândă, întocmi pe un petec de hârtie harta munților în care ascunsese Cartea, cu speranța naivă că marea involburată a istoriei se va liniști, iar oamenii se vor ocupa în cele din urmă de ceea ce este mai important.”



**Olga Tokarczuk**, născută în Sulechów în 1962, este unul dintre cei mai faimoși și mai iubiți scriitori polonezi contemporani. Este autoarea mai multor romane (printre care *Casă de zi, casă de noapte, Călătoria oamenilor Cărții* și *Străveacul și alte vremi*) și volume de povestiri, traduse în mai multe limbi de circulație internațională. În 2018, *Rătăcitorii*, romanul la a cărui lansare „The Bookseller” afirma că Olga Tokarczuk este „probabil unul dintre cei mai mari scriitori în viață de care n-ați auzi”, a fost recompensat cu Man Booker International Prize. Romanul *Poartă-ți plugul peste oasele morților* (2009) a fost transpus cinematografic în 2017 de regizoarea Agnieszka Holland și a obținut Ursul de Argint la Festivalul Internațional de Film de la Berlin. Doi ani mai târziu a primit Premiul Nobel pentru Literatură 2018. **SDC**

**TOP 5 BESTSELLERS POLIROM 2019**

1. **Yuval Noah Harari, Sapiens. Scurtă istorie a omenirii, Homo Deus. Scurtă istorie a viitorului, 21 de lecții pentru secolul XXI**
2. **Souad, Marie-Thérèse Cuny, Arsă de vie**
3. **Malala Yousafzai, Christina Lamb, Eu sint Malala**
4. **N. Steinhardt, Jurnalul fericirii**
5. **Olga Tokarczuk, laureata Premiului Nobel pentru Literatură, 2018: Rătăcitorii și Călătoria Oamenilor Cărții**

# La moartea unchiului Costel



**ANDREI CRĂCIUN**

**CULEGĂTORUL DE HARFE**

**În viața noastră nu ne mor doar persoanele celebre și singure. Ne mor și cei aflați în rând cu noi, apropiații. Ce învățăm din toate aceste treceri?**

Unchiul acesta al meu nu era chiar un om ca toți oamenii, deși, pe de altă parte, e posibil ca toți românii să aibă cumva un unchi Costel al lor.

El era acel unchi. Îl știți.

Pe Costel nici nu îl chema Costel. Îl chema Anghel, dar nu știu pe nimeni care să îi fi spus așa. În satul de bulgari unde s-a născut era acest obicei să îi dai copilului un nume la botez și să îi spui toată viața altfel, ca să nu-l găsească moartea, măcar cât e mic.

Pe unchiul Costel, fratele cel mic al bunicului meu, moartea l-a găsit noaptea, în somn, la optzeci de ani. În ajun tocmai aflase că va fi din nou străbunic, a murit ușor și pesemne fericit.

L-am văzut în coșciug, cu un zâmbet sfidător pe chip. A murit așa cum a trăit, fără să primească ordine. Mi-l pot imagina acceptând moartea, dar făcând în așa fel încât nemernica să știe că o urmează fără nici o plăcere, din pură obligație de muritor.

Unchiul Costel n-a murit spovedit sau împărțit, n-are nici o importanță dacă a fost un om bun sau un om mai puțin rău, fiindcă sunt încredințat că a intrat triumfător pe poarta raiului, cu mersul său mândru și capul drept, fiindcă el n-a comis niciodată păcatul cel mai mare: el n-a deznădăjduit, el n-a hulit viața. Unchiul Costel a fost viu până în ultima zi a vieții sale, ceea ce nu li se întâmplă multor oameni.

Mai departe mi-l pot imagina în fața porții raiului, care trebuie să seamănă porților maramureșene de la curtea sa, e vară și unchiul Costel e în pantaloni scurți,

la bustul gol, bea o țuică și râde de ingerii îmbrăcați frumos întrebându-i dacă merg să-și facă poză de buletin.

Biografia unchiului Costel era banală. Dar felul în care el își umplea viața cu sens nu era deloc banal, era fantastic și merită câteva nuvele. Era inteligent, avea și bacalaureatul luat, a făcut la viața lui câteva gesturi fundamentale de frondă la adresa unei societăți conservatoare, a dus viața unui rebel care a tras lozul câștigător.

Într-o vreme, unchiul Costel a fost ambulanțier la spitalul de nebuni. Ducea nebunii de colo până dincolo, între ospicii și tratamente, uneori se mai întâmpla să mai scape un nebun pe drum și unchiul Costel să-l caute noaptea prin păduri și găsindu-l să-l ia cu binișorul, cu o țigară Plugarul, cu promisiuni niciodată onorate că viața va merita trăită și la nebuni.

Altădată, unchiul Costel a

ajuns în trena meseriei sale tocmai până în Libia lui Gaddafi. S-a întors de acolo cu obiceiul de a purta aur la gât și cu ceva parale. Într-o vreme, după Revoluție, a condus o mașină Mercedes din anii '80, nemțească, adevărată. Îi plăcea să se facă remarcat și generos să împartă vorbe amuzante care să se ducă repede mai departe. V-ați întrebat vreodată cum arată oamenii care nasc bancurile? Unchiul Costel avea așa o putere a imaginației. Ceea ce spunea el se spunea mai departe – avea puterea de a pune diagnostice definitive.

Nu o dată a salvat viața bebelor din sat, deschidea ușile spitalelor cu dezinvoltură, cultiva relații și se mișca peste tot cu o naturalețe pe care nimeni n-a mai avut-o în familia noastră. Uneori purta un halat pe care scria Doctor Crăciun, deși el doar conducea ambulanța. Nu contează.

De două ori a scăpat de cancer (ultimul, cancer ca al lui Erofeev, i-a luat vorbirea, cel mai însemnat dintre harurile sale), a refuzat chimioterapia, nu i-a trebuit lui așa ceva, ba chiar era încredințat că omul care știe cum să bea o țuică poate să devină nemuritor.

Și avea dreptate: unchiul Costel și-a dobândit nemurirea în colțul său de lume și, dacă e adevărat că omul e măsura tuturor lucrurilor, unchiul acesta al meu a fost cu adevărat un om mare, iar din viața noastră doar asta rămâne – un pumn de amintiri înainte să ne înghită țărâna.

Să nu uităm asta. **SDC**

## Trenul dvs.

**Pentru unii întâmplările sunt de fapt întâmplări cu cuvinte. Și ele se pot povesti, deși nu se întâmplă de fapt nimic.**

Pe tabela electronică scrie că trenul ajunge la 11.00, ești pe peron la 11.00, dar nu se vede nici trenul și nici altcineva așteptând. E clar că ar trebui să ai un moment de veselie. În primul rând, asta înseamnă că ai încă încredere în mersul trenurilor, fie ele și din Occident. În al doilea rând, asta înseamnă că ai încă puterea de a face încurcături banale, fără de care nu există descoperiri. La informații am dat de cineva care nu vorbea grozav engleză și care mi-a explicat situația, spunându-mi îndatoritor următoarele cuvinte, la care tot reflectez de aproape o lună: „trenul dvs. a fost anihilat“.

Cuvântul „anihilat“ este pentru mine principalul lucru care s-a întâmplat în această călătorie. Am plecat de la informații copleșit, dar îmbogățit vizual cu tot felul de scenarii apocaliptice în care pe rând toate lucrurile la care țin erau vaporizate, începând cu frigiderul. Sau poate trebuia să mi-l închipui de fapt repezindu-se la mine, de la mare distanță, trimis din trecut cu mașina timpului să mă înghită (mă refer la tren, nu la frigider), o amenințare prevenită din fericire de șimendiferul flamand? Și cum anume l-au anihilat? L-au micșorat cu o lanternă magică și l-au lipit sub o bucățică de bandă adezivă? L-au tras pe o linie secundară care ducea în adâncul unei mine părăsite, ca pe trenul de noapte cu miroas de trandafiri, parcă dintr-o nuvelă a



**CĂTĂLIN PAVEL**  
**CÂTEVA PÂNZE SUS**

lui Ioan Groșan? Eram în orice caz aproape sigur că n-a avut loc nici o luptă. Trenul nu s-a împotrivit; se simțea cu siguranță vinovat, sau doar obosit, „foarte“ obosit.

Cel mai probabil însă, vina era a mea – iar vina asta ține de grabă și de încetineală. Căci marele nostru dușman existențial, cel care ne consumă resursele cognitive rulând mereu în fundal, este întrebarea: dacă trenul pleacă la ora cutare, eu la ce oră ar trebui să plec din casă? Asta e întrebarea, și nu alta. Pentru că dacă răspunzi corect, ai aflat și ce înseamnă să trăiești ca și cum ai

avea tot timpul din lume, și ce înseamnă să trăiești ca și cum timpul se termină mâine. Amândouă extremele sunt evident falimentare. Prima presupune dizolvarea oricărui proiect cât de cât ambițios într-o paranghelie a amânărilor. A doua presupune un hedonism cu sufletul la gură, care nici măcar nu mai lucrează cu plăcerea, ci doar cu ambalajul ei. Așa-numita cale de mijloc are dintotdeauna un luciul banal, de parcă a avea oarecare rețineri înseamnă automat a fi căldicel. Ce-i de făcut?

Dar nu s-ar putea să le avem pe toate? Am citit prin 1988 cred în cartea mea preferată de geometrie, scrisă de matematicianul Viorel Gh. Vodă, ceva ce țin minte și acum: de ce să tot zicem că geometria e știința de a raționa corect pe figuri greșite? De ce oare n-am raționa corect pe figuri corecte? Adică, în cazul nostru, să înțelegem de ce ne atât de greu să ajungem prea devreme sau prea

târziu la aeroport sau la gară: pentru că o să începem să ne facem nenumărate reproșuri existențiale nelalocul lor. Dacă ajungi să ai timp de pierdut în gară, o să te pui la zid ca risipitor și o să-ți spui că iată, te confrunți cu încă un semn că numai tu ești sursa ratărilor tale, nu alții, cum mereu ți-e mai la îndemână să crezi. Dacă ajungi în ultima clipă, o să te pui la zid ca panicard, pentru că ți-a fost atât de teamă că pierzi trenul ăla de parcă îți pierdeai viața – disproporția frecventă între adrenalina noastră și motivele ei.

(Trebuie să adaug și o notă – „șimendifer“ era termenul folosit de turci pentru căile ferate la începutul secolului 20, când se importau franțuzisme. Cum dicționarul cu care am învățat turca în primul an acolo data exact de atunci, am ajuns să folosesc de câteva ori cuvântul în Istanbul la începutul secolului 21. Era cât pe-acum să fiu anihilat.) **SDC**

Știri la zi din actualitatea culturală și articolele ediției pe  
[www.suplimentuldecultura.ro](http://www.suplimentuldecultura.ro)

# Un bărbat e o femeie

**Există pe lumea asta lucruri care te fac să te simți brusc conservator, înapoiat, retrograd, tombateră sau, oricum, depășit de realitate.**

Și, pe deasupra, să-ți pui la îndoială inteligența – căci când citești un titlu de ziar și mintea ți se blochează, cu siguranță nu te simți foarte deștept. Titlul care m-a pus la grea încercare sună cam așa: „*Transgender man gives birth to non-binary partner's baby with female sperm donor*” sau, într-o traducere aproximativă, „Bărbat transsexual” (sau „transgen”, o diferență subtilă, dar critică) „naște un copil împreună cu partenerul său non-binar cu ajutorul unei donatoare de spermă”.

Și uite-așa, dintr-odată toate cunoștințele mele generale despre reproducerea oamenilor și a mamiferelor în general au fost strivite de tăvălugul noilor vremi.

Pur și simplu nu pricepeam. Cum a născut un bărbat, fie el și transgen? Care-i treaba cu partenerul lui, soț ori soție ori ce-o fi, ce amestec are în toată povestea și la ce ajută – sau cu ce deranjează – faptul că e non-binar, adică e... cum? Și, chiar admitând că bărbatul născător n-a reușit să convingă nici un alt bărbat să devină donator de lichid seminal – ceea ce e puțin probabil, dată fiind faimoasa solidaritate masculină –, de unde va fi reușit să găsească în universul biologic al mamiferelor o donatoare de spermă?

Apoi am început să citesc articolul propriu-zis și prima lectură nu m-a dumirit nicidecum. Când situația părea să se mai limpezească, apărea câte o frază care o încălcea la loc. La un moment dat jurnalistul menționa că până și medicul care a asistat la naștere era transsexual sau transgen, ceea ce m-a blocat iar o clipă: ce rost are aici trans-genul

medicului? După care am citit despre momentul culminant când „bărbatului i s-a rupt apa” și gândurile mi-au luat-o razna. Tot textul începea să semene cu un soi de jocuri de inteligență sau cimilituri, precum cea rostită de soldatul Švejk al lui Hašek în fața comisiei de recrutare. Știți genul: se ia un imobil cu apartament de închiriat; la parter locuiește o fată bătrână, la etajul întâi un bătrân cu gută și, în partea cealaltă, o familie cu un copil și un câine, la etajul al doilea un avocat neînșurat și așa mai departe – și, acestea fiind știute, cum se numea bunica portarului?

Din fericire, după mai multe minute, am început să descălesc ițele poveștii ăsteia multisex. La finalul articolului se menționa că partenerul non-binar al tatălui ce tocmai născuse s-a declarat dispus să poarte în pântec următorul lor copil. Deci e-o femeie, mi-am zis ușurat, o femeie ce nu se simte

femeie, nici bărbat, un non-binar oficial, dar la o adică, biologic vorbind... Și-oricum, n-avea nici o legătură cu nașterea propriu-zisă, era și ea/ el pe-acolo, ca partener. Tatăl ce născuse prin cezariană a povestit și el că renunțase cu câțiva ani în urmă la tratamentele cu testosteron pentru că încă mai avea instincte *materne* și spera ca într-o bună zi să aibă un copil. În plus, avea încă uter și ovare, ceea ce simplifica treaba – deci era tot o femeie, una care își dorea să devină bărbat, dar ceva mai încolo, după ce devenea mamă numită oficial tată. În fine, donatoarea de spermă era, evident, un donator ce voia sau urma sau era pe cale să devină femeie, dar decamdată nu era. Simplificat: o femeie dintr-un cuplu de două femei a născut un copil prin inseminare artificială cu sperma donată de un bărbat. Asta era biologie. Faptul că femeia e pe cale să devină bărbat și se declară deja



**RADU PAVEL GHEO**  
**ROMÂNII E DEȘTEPTI**

astfel, că donatorul e pe cale să devină femeie sau se declară astfel și că partenerul celei/ celui dintâi se declară non-binar, fiindcă nu se simte ceea ce este biologic, adică femeie (deși și-ar dori să se simtă mamă) sunt lucruri care țin deja de altceva: de cultura epocii, de ideologia contemporană, care nu-i nepărat rea sau greșită, dar, iată, ignoră cu superbie briciul lui Occam – să nu multiplice inutil entitățile.

Deși poate că nu inutil. Trăim într-o epocă în care putem fi orice ne dorim sau orice ne simțim. Poate că nu toți, dar măcar avem libertatea de a încerca. Iar sexul (sau genul) – cum ni s-a spus deja de nenumărate ori – a devenit azi fluid. Numai biologia se încăpățânează să-și urmeze legile ei. **SDC**

## Anticipate plus două tururi sau doar vis liberal?



**FLORIN GHEȚU**  
**VAGONUL CU VORBE**

**Guvernul Orban a decis să-și asume răspunderea pentru alegerea primarilor în două tururi.**

Vreo surpriză? Da. Mulți credeau că va fi ordonanță de urgență, nu asumare, de aceea soluția aleasă de liberali ridică semne de întrebare asupra seriozității demersului. Specialiștii în drept spun că OUG era mai greu de atacat, fiind necesară punerea în mișcare a Avocatului Poporului, care să atace ordonanța la Curtea Constituțională. Cum Renate Weber a fost propusă de ALDE în funcția de Avocat al Poporului, iar ALDE are tot interesul să existe două tururi, probabilitatea ca demersul PNL să pice ar fi fost redusă. Posibil însă

ca juriștii liberali să fi detectat alte modalități prin care PSD ar fi blocat varianta cu două tururi la primari dacă guvernul ar fi apelat la OUG.

S-a ales în schimb asumarea răspunderii, iar în acest caz PSD are două opțiuni: fie își vede de treabă, fie depune moțiune de cenzură. Dacă își vâd de treabă și nu încearcă blocarea alegerilor în două tururi, liderii PSD vor fi luați cu fulgi cu tot de primarii social-democrați.

Nu europarlamentarele, nici măcar prezidențiale n-au interesat cu adevărat baza partidului. Ci păstrarea privilegiilor în teritoriu. Pentru că acolo se împarte puterea locală, în județe se dau contracte și funcții. Nici un primar PSD nu-și dorește două tururi, pentru că ar fi bătaie de cap cu realegerea lor, iar riscurile ar fi uriașe. Cu un PSD care mai degrabă îi trage în jos, edilii social-democrați încep să tremure. Ce șanse are un primar PSD de oraș, spre exemplu, să mai câștige un mandat știind că în urban componența politică are o influență

mult mai mare decât în rural? Nici edilii comunelor nu pot sta liniștiți, câtă vreme partidul abia atinge 20 la sută în sondaje la nivel național. De unde să vină restul de voturi în al doilea tur? De la ALDE? De la Ponta? O fi suficient? Tipul ăsta de calcule și-l fac și primarii. Indiferent că fac parte din PSD sau PNL. Însă partidul cel mai afectat este PSD.

Dacă va urma moțiunea de cenzură, aceasta va fi depusă la presiunea teritoriului. Dacă nu vin acum cu moțiune, Ciolacu, Stănescu și toți cei care vor funcții în partid vor fi măturați la congresul PSD programat la finele iernii.

Foarte probabil, PSD va depune moțiune, având ca aliat și UDMR. Însă cele două partide nu dispun de majoritate în Parlament, tot mai au nevoie de câteva voturi pentru a bloca demersul liberalilor.

Întrebarea e dacă PNL va pune umărul la moțiunea PSD. Pentru că dacă moțiunea trece, atunci se deschide drumul către anticipate. Cu alte cuvinte, PNL le transmite celor din PSD că

oricum ar da-o, tot social-democrații sunt cei care pierd. Dacă bagă capul în nisip și acceptă schimbarea sistemului de vot la locale, PSD va pierde masiv primari. Dacă PSD își ia rolul în serios și depune moțiune, atunci se anunță bătaie pe listele partidului la anticipatele care astfel devin inevitabile.

Pe de altă parte și PNL își joacă în aceste săptămâni viitorul politic. Dacă reușesc și cu anticipatele, și cu două tururi la primari, atunci liberalii sunt pe cai mari. Posibil însă ca planul să iasă doar pe jumătate, cum la fel de posibil este ca liberalilor să nu le iasă nimic. În acest caz, PNL se va duce spre toamnă către alegerile la termen nu doar cu povara guvernării, ci și cu decontul pentru o acțiune politică prost gândită.

Impactul mișcărilor politice din aceste zile nu va afecta doar PSD sau PNL, ci și partidele mici. Toți actorii politici care se chinuie să atingă pragul de 5 la sută ar trebui să tropăie de fericire. Cu alegeri la primării într-un singur tur, formațiunile mici aproape

n-au nici o șansă. În două tururi lucrurile se schimbă, pentru că nu doar primii doi clasați contează, ci și locurile trei, patru sau chiar cinci. Am văzut destule situații în care doi consilieri obținuți într-un oraș (adică 5 la sută!) pot aduce unui partid un post de viceprimar.

Dar ce te faci tu, partid de 5 la sută, dacă localele se țin în aceeași zi cu parlamentarele? Votul se va polariza, iar campania de la locale va fi eclipsată de cea pentru parlamentare, pentru că mai importante sunt salariile, pensiile și alocațiile decât dezbaterile despre semafoare și praful de pe stradă.

Nici USR-PLUS nu are motive de bucurie, chiar dacă a cerut insistent două tururi la primării. USR nu are primari, iar PLUS abia își încheagă structurile în teritoriu. Dacă peste locale mai vin și parlamentarele, alianța USR-PLUS ar putea înregistra scoruri mai mici decât cele arătate azi de sondajele de opinie.

Vin zile interesante, chiar decisive pentru configurația politică a următorilor patru ani. **SDC**

# Concertul de Anul Nou 2020 de la Viena. Afacerea *Radetzky-Marsch*



CĂTĂLIN SAVA

RUBATO.  
RUBRICA DE CLASICĂ

Neujahrskonzert a însemnat anul acesta muzica familiei Strauss, 150 de ani de la construcția Musikverein, debutul unui tânăr șef de orchestră, Beethoven 250, marșuri, aplauze și, ca de obicei, o mare de flori. Așa a fost concertul de Anul Nou din prima zi a lui 2020, una care va rămâne notabilă nu doar pentru dirijorul Andris Nelson solist la trompetă în *Postillon Galop*, ci și pentru „denazificarea” unei partituri esențiale din programul tradițional. Ediția 2020 va rămâne în istorie pentru afacerea *Radetzky-Marsch*.

Orice cronică a concertului de început de an de la Viena e împănată cu cifre, de la numărul zecilor de mii de flori din sală și a milioanele de telespectatori din lume, la sutele de mii de exemplare de CD-uri și DVD-uri vândute de această mașină muzicală de făcut bani. Cum se explică, dincolo de cifre și marketing, succesul formidabil al tradiției straussiene devenite și o afacere extrem de profitabilă? Foarte simplu: efervescența unui nou început, *glamour*, ritualul imuabil al valsurilor și polcilor familiei Strauss, calitatea indiscutabilă a orchestrei și prezența unui dirijor de renume în sala de aur inundată de flori. Și televiziunea, invenția care a transformat concertul vienez din fiecare 1 ianuarie în cel mai urmărit eveniment clasic din lume, un spectacol care aduce live în o sută de țări atmosfera electrizantă de la Musikverein, celebrele interludii dansante ale baletului operei vieneze și imagini idilice cu o Austrie de carte poștală.



În prima zi a lui 2020, concertul de Anul Nou de la Viena a fost dirijat în premieră de letonul Andris Nelsons și urmărit de o sută de milioane de persoane prin intermediul transmisiunii oferite de EBU cu cincisprezece camere de filmare, două macarale și imagini 4k *high definition*. Dar, dincolo de audiențe și aura mitologică, ediția de anul acesta va rămâne în istorie pentru „denazificarea” celebrului ultim marș din program, bisul final tradițional pe care publicul îl însoțește întotdeauna cu aplauze ritmice entuziaste. *glamour*-ul celui mai iubit concert clasic al timpului nostru ascunde un trecut tenebros. Afacerea *Radetzky-Marsch* de anul acesta e prețul plătit unei lungi perioade de tăcere. Unul destul de mic.

## EAȘAFODAJUL DEZVRĂJIRII UNEI CULPE INSTITUȚIONALE

Johann Joseph Wenzel, conte de Radetzky, feldmareșal mort în 1858 n-are nimic de-a face cu nazismul. A fost un general al imperiului Casei de Habsburg, ale cărui campanii l-au transformat într-un erou național. Johann Strauss-tatăl l-a făcut nemuritor, dedicându-i în 1848 marșul care-i poartă numele, după victoria de la Custozza împotriva revoluționarilor italieni. Cum marșurile sunt o chestiune ereditară la austrieci, *Radetzky-Marsch* op. 228 „*la Marseillaise* a conservatorismului

austriac” – cum a numit-o scriitorul Joseph Roth – a devenit și imn neoficial la meciuri ale naționalei de fotbal.

În secolul XIX, compozitorul Leopold Weninger, un bun meseriaș în ale aranjamentelor muzicale, a reorchestrat o versiune mai pompoasă a sa, cu mai multă percuție și alături defalcate, pe care o știm astăzi cu toții. În 1932 Weninger devine membru al Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (NDSAP), pentru care a produs numeroase muzici triumfale și chiar imnul oficial al partidului național-socialist, *Horst-Wessel Lied*. Deabia anul acesta, la începutul acestor „new Twenties”, ca o concesie făcută criticilor, conducerea Filarmonicii din Viena a ales să renunțe la orchestrația Weninger. E al doilea gest important din eșafodajul dezvrăjirii unei culpe instituționale, după retragerea în 2013 a unor importante distincții acordate unor muzicieni naziști și numeroase scandaluri generate de refuzul deschiderii arhivelor pentru jurnaliști, istorici și cercetători de către Wiener Philharmoniker. Și mai ales acceptarea adevărului istoric, un adevăr despre care regretatul Victor Eskenasy a scris deseori chiar aici, în paginile „Suplimentului de cultură”.

Nu cred că pentru cei care au urmărit concertul din 1 ianuarie „noul” marș *Radetzky* a sunat „denazificat”. De fapt, diferențele între

aranjamentul arhicunoscut și noua versiune – despre care conducerea Filarmonicii vieneze spune că a descoperit-o în arhivele rămase multă vreme inaccesibile outsiderilor – sunt destul de greu de sesizat. Chiar și pentru cei care știau că vor asculta o nouă versiune. Doar o ureche exersată sau un muzician profesionist a putut desluși cu limpiditate modificările: o bună întrebare ar fi de ce nu s-a optat pentru partitura scrisă de chiar Johann Strauss tatăl, care a fost folosită o singură dată, în 2001, de dirijorul Nikolaus Harnoncourt. Comentariile despre afacerea Radetzky au curs pro și contra pe rețelele de socializare, dar și în presă, cu ineptiile inerente ale jurnaliștilor care cred că pluralul instrumentului numit corn e „cornuri”, care n-au pierdut ocazia de a se pronunța în această poveste cu cântec, în ritm de marș.

## ȘI MUZICA, ȘI OAMENII AU NEVOIE DE ADEVĂR

Dar nu orchestrația și faptul că s-ar fi renunțat la timpane, trianglu sau glockenspielul din *Radetzky-Marsch* e cea mai mare problemă a concertului de la Viena. Dincolo de valsuri și flori, Neujahrskonzert e incontestabil un eveniment inventat de naziști. Primul concert de Anul Nou s-a auzit la Musikverein chiar după ce Austria a fost anexată de Germania hitleristă: pe 31 decembrie 1939 gauleiterul nazist al Vienei von Schirach a dat indicații să fie organizat un concert pentru „Kriegswinterhilfswerk” (efortul de susținere a războiului din campania de iarnă) cu un program din valsuri și polci de Johann Strauss fiul, pentru a remonta moralul populației.

Muzica dinastiei Strauss a fost de altfel importantă pentru teoriile ariene, nu doar în cazul creațiilor orchestrale, ci și în ce privește opereta, care, conform ideologiei timpului trebuia „salvată” din brațele impure ale decadenței franceze. Ce a urmat e

consemnat în arhivele ce încep să se deschidă *lento-lentissimo*: în 1943 jumătate de orchestra e membră în NDSAP (un procent mai mare ca la Berliner în același an!), au loc epurări anti-semite, muzicieni ai orchestrei mor în lagăre de concentrare sau ghetouri și, din anii '50-'60 până în azi, liniștea inconfortabilă s-a așternut peste arhive și conștiințe. Ca un amănunt, una dintre puținele fotografii păstrate cu orchestra filarmonicii din Viena în perioada nazistă e una cu un concert la București (!) în 1941, sub bagheta lui Hans Weisbach.

Pentru toate astea, oare ar trebui să dispară Concertul de Anul Nou de la Viena și toate arhivele cu Karajan, Abbado, Kleiber, Mehta, Mutti, Maazel, Ozawa, Jansons, Georges Prêtre, Barenboim, Welser-Möst, Duamel, Thielemann și Andris Nelsons dirijând Neujahrskonzert pe 1 ianuarie? Nu, bineînțeles, la fel cum nu trebuie să dispară creațiile unor Wagner sau Șostakovici pentru că au fost apreciate de Stalin sau Hitler! Și-ar pierde Viena fanii pe 1 ianuarie dacă am afla mai multe despre membrii naziști ai orchestrei de acum opt decenii? Nu, cu siguranță. Dar Die Wiener Philharmoniker ar trebui să-și deschidă finalmente toate arhivele și să accepte adevărul, chiar dacă e inconfortabil și costă mult mai mult. Pentru că, dincolo de toate, și muzica, și oamenii au nevoie de adevăr, indiferent cât de fericiți ne va face sau nu și de-acum înainte muzica familiei Strauss, în amestecul de incertitudine și efervescență valsantă din prima zi a fiecărui nou an. *Prosit Neujahr!* **SDC**



# Cum să joci o celebritate a prezentului



**OLTIȚA CÎNTEC**

**DATUL ÎN SPECTACOL**

Mica vacanță dintre ani mi-a îngăduit ceva mai mult timp liber, pe care l-am consumat cu folos urmărind câteva dintre filmele de pe lista Globurilor de Aur și, acum, de pe cea a Oscarurilor.

Nu despre producțiile în sine îmi propun să scriu, ci despre o situație care ține de interpretare, întrucât în două dintre ele am urmărit actori ce întrușipează o tipologie specială: celebrități din prezent. Contextul creativ în care s-au aflat protagoniștii și mecanismele activate pentru a ajunge la performanțe salutate de public și de critici merită un ochi analitic orientat spre proces și dificultăților pe care le ridică.

Principala provocare e cum să intri în pielea cuiva cunoscut de întreaga lume și, mai ales, să îi pari plauzibil celui pe care-l joci.

Taron Egerton a fost ales dintr-o lungă listă să fie Elton John în filmul autobiografic lansat pe piață în 2019, *Rocketman*. Proiectul are ceva vechime, realizatorii afirmând că a durat aproape 12 ani până când scenariul să se așeze pe liniile de veridicitate așteptate și să capete nota definitorie pentru o biografie deloc roz în multe dintre nodurile ei. Starul britanic nu a dorit să edulcoreze nimic, nici să așeze surdine pe momente complicate din povestea propriei vieți, asumându-și adevăruri care l-au marcat, precum absența iubirii din familia în care a crescut, alcoolul, drogurile etc.

## FUNDAMENTALE SUNT ASEMĂNAREA FIZICĂ ȘI CAMELEONISMUL

Elton John spune că ideea era ca tonul general să fie „în stilul în care a fost viața mea: haotic, amuzant, nebunesc, oribil, strălucitor, tenebros” și a cerut ca filmul să aibă „și un pic de straniețate”. Nu

a stat pe platouri, dar a avut un cuvânt important de spus în distribuția lui Taron Egerton. Fundamentale sunt asemănarea fizică și cameleonismul, iar găsirea celui mai indicat interpret e misiunea directorului de casting.

Taron Egerton avea datele exterioare, iar anumite detalii au fost puse în valoare prin strădania celor de la machiaj și coafură. Când l-a auzit cântând (în coloana sonoră a filmului, hiturile sunt susținute de Egerton), Elton John a știut că opțiunea e perfectă. Restul construcției de personaj i-a revenit interpretului. Care și-a făcut temele: i-a studiat subiectului real mersul, mimica, detalii ce țin de expresivitatea corporală, felul de-a reacționa, contradicțiile, set de însușiri obligatorii pentru a-l face credibil. Cei doi s-au întâlnit de mai multe ori, au stat de vorbă, Elton John i-a oferit sugestii și informații, a avut și câteva obiecții în privința liniilor de dezvoltare interpretativă, dar le-a lăsat lui Egerton și regizorului Dexter Fletcher libertatea de-a decide.

Un izvor direct de documentare au fost jurnalele lui Elton John, la care Taron a avut acces pentru a-și aprofunda observația. Rezultatul final a mulțumit pe toată lumea. „Egerton a capturat ceva din mine”, zice excentrica vedetă rock, deși recunoaște că nu e confortabil să se uite la sine pe marele ecran.

## O INTERPRETARE CARE ATINGE PROFUNZIMILE INTERIORITĂȚII

Dificultatea de-a întrușipa o celebritate a fost și mai mare în cazul lui Antonio Banderas, în *Dolor y gloria*. Partitura atribuită se plasează la granița biograficului cu ficțiunea, regizorul căruia îi dă viață fiind, în fapt, un alter-ego al lui Pedro Almodóvar. Care a regizat filmul. Filmul din film este proiecția unei priviri retrospective a lui Almodóvar asupra unor momente din trecutul personal. Alegerea lui Banderas nu a fost întâmplătoare, cei doi artiști fiind vechi colaboratori și prieteni.

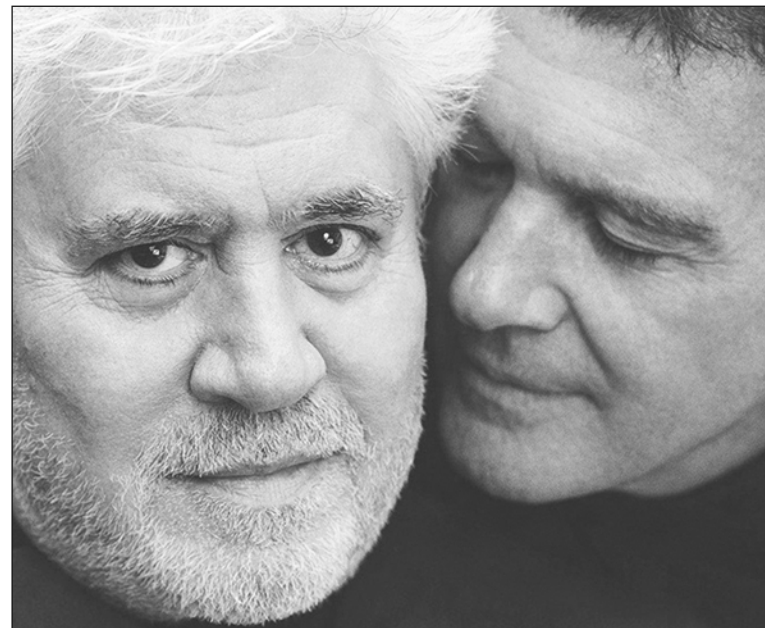
Banderas a lucrat cu Almodóvar încă de la primul său film, în anii '80, iar imaginea de *latin lover* cu care cinematografia americană l-a asociat a fost abandonată într-o interpretare care atinge profunzimea interiorității. Confruntarea creativă a lui Banderas cu imaginea regizorului care-l coordonează din spatele camerei de luat vederi a fost pariul acestei producții ce se află pe lista celui mai bun film străin al lui 2019 și pe cea a rolului principal masculin, la Oscaruri.

„La început am fost puțin temător, pentru că însemna să joc o persoană pe care o cunosc de mai bine de 30 ani, cu care am împărțit o îndelungată relație profesională și o îndelungată prietenie”, declara Banderas unei publicații de specialitate. „Dar mi-am dat repede seama cum să ies din încurcătură: să mă țin de scenariu, de dragul vieții. O imitație m-ar fi distanțat de nucleul producției, de scopul ei artistic.” Imitarea lui Almodóvar (care se afla la doi pași!) nu era o rezolvare. Scopul fundamental era de a contura, în limitele misterului impus de scenariu, un personaj care să redea mintea și sufletul personajului sursă.

## REAȚIA MODELULUI

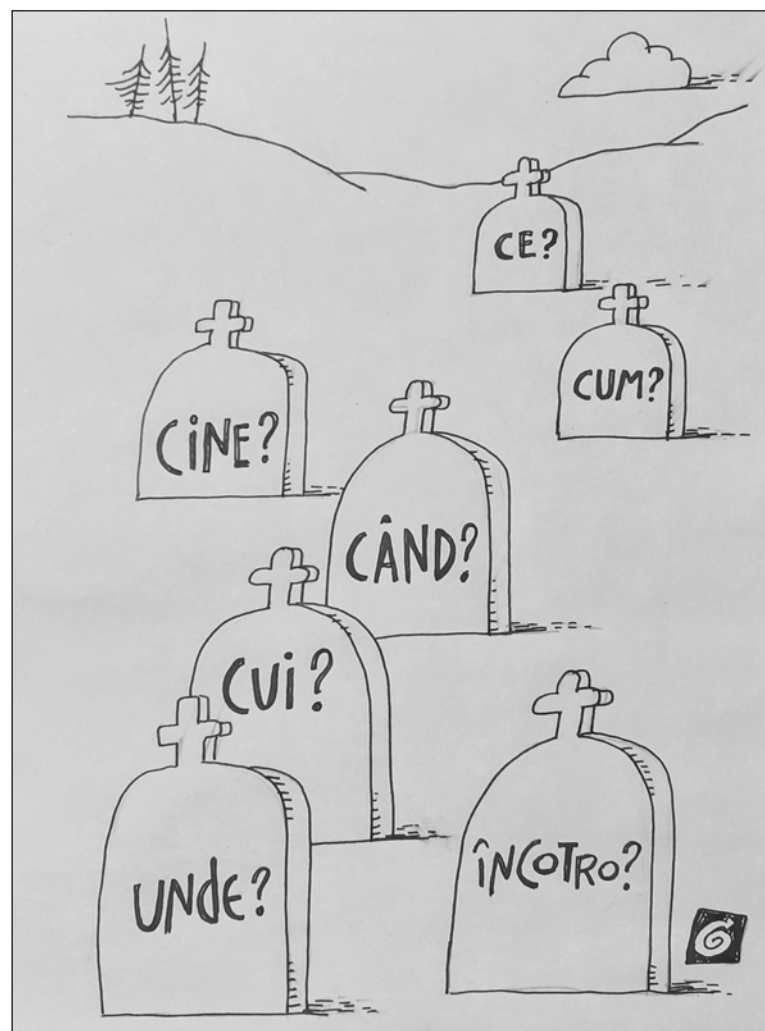
Principala probă a reușitei într-un proiect ca cele de mai sus nu este numai reacția criticilor și a fanilor, ci, mai ales, a modelului de portretizat. La vizionarea lui *Rocketman*, Elton John a fost impresionat până la lacrimi. Printre altele, la scena în care mama, tatăl vitreg și bunica lui cântă *I want love* în interiorul casei de la periferia Londrei de la finalul anilor '50. Cel puțin așa a declarat pentru reporterii de la „The Guardian”.

La *Dolor y gloria*, Almodóvar a fost încântat de drumul imaginativ găsit de Antonio Banderas și l-a ghidat cu tact pe acest traseu autoimpus. Traseu care i-a adus actorului un important premiu la Cannes și care-i va adăuga, poate, o statueta în seara acordării distincțiilor Academiei Americane de Film. O merită. **SDC**



## ION BARBU

### PINACOTECA DIN PETRILA



INTERVIU CU SCRITOAREA DOINA RUȘTI

# „Trăim într-un timp egolatriu, iar în *Homeric* m-am oprit asupra simptomelor lui”

„Am început să învăț alfabetul, pe ascuns, mâzgălind *Odiseea*”, își amintește azi Doina Ruști vorbind despre timpul în care abia descoperirea textele scrise. Să fie oare întâmplător că cel de-al zecelea roman al său este *Homeric* (Editura Polirom, 2019)? Vă propunem o incursiune în universul românesc și personal al Doinei Ruști.

ALINA VÎLCAN

**HOMERIC.** Cum au prins viață Ciptoreanca, Mărmănjica, Pantelimon, Despina și Lambru Băleanu, lumânărarul și cafegiul, toate aceste personaje pline de farmec? Cum a început pentru dumneavoastră cel mai nou roman pe care îl semnați? Și, bineînțeles, cum a apărut muzicalitatea lui aparte, acel ritm care ține mai degrabă de poezie și pe care reușiți să îl susțineți pe 330 de pagini de roman?

Pe Ciptoreanca am descoperit-o în urmă cu niște ani, când i-am citit testamentul. În doar câteva cuvinte simple era cuprinsă o viață de om pasional, care trăise cu intensitate bucuriile libertății, într-o lume de sclavi. Și am vrut s-o țin minte așa cum era la tine-rețe, pe când învățea Bucureștiul pe deget. Tocmai de aceea, în



*Homeric* ea nu este decât un pretext pentru celelalte personaje: misterioasa dispărută.

Dar povestea s-a născut dintr-o preocupare mai veche a mea, legată de traiectoria creatorului de povești. De la anonimul Homer, orb și incert ca situare socială, s-a produs un salt uriaș la *autorul* de azi, care-și trăiește cu exacerbare rolul, acceptându-se ca urmaș isteric al acelor dictatori obsedați de cultul personalității. *Homeric* este un roman despre nume și despre sociopatiile lui. În timpuri vechi un pictor face portretele vanitoșilor. El este cel care hotărăște cine sunt eroii mahalalei. Numai că hotărârile lui sunt decise de banii pe care îi poate da fiecare. De la acest punct al vanității, povestea mea urcă spre

zilele noastre, când un om fără nume gestionează adevărata memorie a grupului. Trăim într-un timp egolatriu, iar în *Homeric* m-am oprit asupra simptomelor lui, vizibile cel mai bine în atracția pasională dintre doi oameni. Dorința exacerbată de-a fi iubit, de-a intra în grațiile unei anumite persoane explică cel mai bine istoria în care trăim.

Cât privește ritmul, am încercat să-l țin în acord cu cele patru perspective ale romanului – începutul e oarecum epeic, dar povestea finală se derulează minimalist, respectând linia confesiunii contemporane.

**ÎNTOARCERILE ÎN TIMP.** Este, și aceasta, una dintre acele întoarceri în timp cu care v-ați

obișnuit cititorii, iar timpul ales și acum, ca și în alte romane, ca *Mâța Vinerii* sau *Manuscrisul fanariot*, este perioada fanariotă. Ce vă atrage către acest timp?

Interesul meu pentru fanariotă este subiectiv, determinat de biografia mea balcanică. Dar în *Homeric* nu e propriu-zis o întoarcere. Timpul istoric este vag, iar povestea se petrece în zilele noastre. Nu este ceea ce se cheamă un roman de epocă.

**BUCUREȘTI.** Pădurea Cotroceni, strada Brezoianu, mahalaua Gorgani sunt spațiile-reper ale cărții. Cum de v-ați oprit, de această dată, aici? Și apoi cât de ofertant este Bucureștiul din punct de vedere literar pentru romanciera Doina Ruști, în ce

constă magia orașului pentru dumneavoastră?

Orice oraș are mistere, dar mai cu seamă cel în care trăiești. Pe prin anii '80, Bucureștiul este orașul meu, iar dacă n-ar fi avut un Gorgan, probabil că l-aș fi inventat. Dar s-a întâmplat să existe unul, nu departe de Cișmigiu, o movilă enigmatică, pe lângă care Dâmbovița trece plină de reverii. Bucureștiul din romanele mele este arealul în care mă mișc și se desenează în funcție de emoțiile mele. Străzile sale sunt cele care într-un fel sau altul mă fac să-mi aduc aminte gustul adevărat al literaturii.

**APROPO DE MAGIE.** Ce înseamnă magia pentru dumneavoastră în literatură?

Uneori se întâmplă ca acele personaje existente doar în mintea noastră să coboare, pentru o clipă infimă, din bula lor plutitoare. Iar această întâlnire electrică te face să te simți intangibil. Cam de aici începe iluzia, devine posibilă evadarea, se produce faptul vrăjitoresc.

**COTIDIAN.** Cum arată o zi obișnuită pentru dumneavoastră? Citeam că scrieți zilnic două pagini.

De regulă, dimineața scriu literatură. Când nu lucrez la un roman, scriu povestiri sau pagini dintr-o posibilă carte. După ce-mi fac un ceai verde, mă așez turcește pe canapea și privesc grădina, cerul larg. Nu se văd decât păsările sau uneori, rar de tot, câte o siluetă traversând o terasă îndepărtată. Stau la etajul 8, iar peretele dinspre sud este din sticlă. După un timp, când ceaiul se răcește, devenind bun de băut, iau laptopul și scriu cam două pagini.

Restul zilei e făcut din lucruri prozaice și dintr-o agitație maximă. Dar orice aș face, am în minte o poveste, un roman. Vorbesc cu prietenii, dar în gândurile mele se află personajele viitoare.



Mereu a fost așa. Mama avea impresia că n-o ascult, că nu-i acord suficientă atenție. În realitate, lumea mea a fost întotdeauna solicitantă, iar eu m-am aflat în centrul ei, parte a fiecărei aventuri.

**CELE ZECE ROMANE. V-aș propune următorul joc: dacă ar fi să vorbiți despre fiecare dintre cele zece romane de până acum în câte o singură frază, cum ar suna aceste fraze?**

Romanul de debut (*Omulețul roșu*, 2004) aduce o poveste de iubire pe net, deconstruită, readusă din planul faptelor trecătoare în inima fantasticului, într-un fel continuat cu *Zogru* (2006), și el personaj născut în zona crepusculară, dintre viață și moarte. Primul roman, *Fantoma din moară* (2008), publicat însă ca a treia carte, ar putea fi numit romanul revoltei mele comuniste, iar *Lizoanca* (2009) ilustrează proporțiile mutilării pe care-am suportat-o cu toții în comunism. Un volum de povestiri fantastice, scrise în anii tinereții, legate între ele, a primit numele *Cămașa în carouri* (2010). A urmat un manifest în favoarea scrisului – *Patru bărbați plus Aurelius* (2011). Următorul roman (*Mămica la două albăstrele*, 2013) povestește despre intrarea în noua eră, postliterară. În *Manuscrisul fanariot* (2015) am plâns la mormântul literaturii, iar cu *Măța Vinerii* (2017) m-am aliniat la viața actuală, încercând să-i învăț regulile. Prin *Homeric* (2019) m-am stabilizat, cum se zice azi – sunt deja în faza asumării. El mi-a permis să mă întorc la *Cămașa în carouri*, de unde am și reluat un personaj, pe Iane Farmacistu.

**O AMINTIRE. Cum vă amintiți azi de timpul când abia descopereți cărțile, de poveștile copilăriei? Cum a început dragostea dumneavoastră pentru textele scrise?**

Curiozitatea mea n-avea margini: scoțeam după cărți, care oricum erau peste tot în casa noastră. Cele pentru copii se aflau în salon, dar biblioteci uzuale erau cam în orice încăpere, inclusiv pe balcon. Și în afară de astea, aveam

și o cameră transformată în bibliotecă, pe care de la un timp au început s-o închidă cu cheia, de răul meu, pentru că răscoleam totul. Căutam poze, dar eram interesată și de literele aliniate ca niște armate, mai ales începuturile de capitol mă fascinau. Luam câte o carte și-alergam la bunică-mea, să-mi spună exact despre ce era vorba, ce se ascundea în spatele noianului de cuvinte, și de fiecare dată aveam sentimentul că nu-mi spune tot, că-mi ascunde cele mai interesante detalii. Deși ea era principalul meu cititor. De obicei îmi citea din romanele pe care le avea în lectură în acel moment, ceea ce era pentru mine absolut fascinant, nu se compara, ca experiență, cu basmele plictisitoare pe care mi le citea mama sau cu poeziile exaltate recitate de tata.

Într-o dimineață toată familia își povestea visul de peste noapte, era una dintre acele zile în care viitorul arăta înfricoșător și dement. Până și eu avusesem un vis tenebros. Și-am vrut să-l spun, dar după prima frază, au început să râdă de mine, chiar și mama, ceea ce mi-a așezat o durere atât de mare în suflet, încât o mai simt și-acum. Nu mă credeau, puneau la îndoială rătăcirile mele onirice. Și cum se adunaseră mai multe nemulțumiri, am început să învăț alfabetul, pe ascuns, mângâind *Odiseea*. Încercuiam literele pe care le învățam, făcând investigații, punând întrebări persoanelor dispuse să stea de vorbă cu mine. Voiam să scriu, să povestesc acel vis pe care familia mea nu-l ascultase. Dar pe măsură ce trecea timpul, visul meu se îndepărta, înlocuit de altele, încât nu l-am mai scris niciodată.

**LUMEA. Vă numărați printre scriitorii români care se pot lăuda cu cărți traduse în nu puține limbi. Și iată că, în felul acesta, cititori din spații mai apropiate sau mai îndepărtate, precum China sau chiar Chile, descoperă un univers românesc cât se poate de românesc. Care sunt principalele satisfacții ale scriitorului care călătorește prin lume alături de cărțile sale (de lumea lui)?**

Călătoriile largesc perspectiva asupra lumii, îți schimbă planurile de multe ori. Dintre cititorii care-au ajuns la mine prin intermediul traducerilor, se află un student din Roma care mi-a spus că *Zogru* i-a schimbat viața. A venit la un eveniment al meu doar ca să-mi spună acest lucru. Nu voia autograf, nu-l interesa să mă cunoască, ci își dorea ca eu să știu acest lucru. Deși am multe legături, pe mai multe continente, întâlnirea cu acest cititor m-a impresionat cel mai mult. Impresiile lui de lectură mi-au folosit după aceea și adeseori când scriu, îmi vin în minte. Limba este o barieră, dar faptul că scriu romane în care povestea contează foarte mult, ușurează legăturile. Există și altfel de extensii. De pildă, un nume precum *Iulica* a căpătat pentru mine altă valoare, după ce am aflat că o berlineză a dat numele acesta fetiței sale, după un personaj din *Fantoma din moară*. I se părea mângâietor și exotic.

**GENERAȚII. Cum vedeți literatura tinerei generații de azi, de la noi?**

Există un interes mare pentru meseria de scriitor. Am citit cărți bune, dar și multă confesiune superficială. În ultimul timp mi-au trecut pe sub ochi câteva manuscrise interesante, ceea ce mă face să sper că în momentul acesta se ridică un nou val de scriitori preocupați de atmosferă, de stil, de schimbare.

**SCRIITORII. Care sunt acei scriitori pe care îi admirați în mod deosebit, de la care considerați că ați avut cel mai mult de învățat?**

Sunt mulți. În primul rând literatura greco-latină, apoi Dante, Benvenuto Cellini, Balzac, rușii, Joyce, Faulkner, Céline, sud-americanii, Döblin, Durrell, Folco, Coetzee, Murakami, Bolaño ș.a.

**LEGENDELE LOCULUI. În cărțile dumneavoastră obișnuiți să recurgeți la o mitologie autohtonă pe care nu mulți scriitori o folosesc, deși trăim într-o țară bogată din acest punct de vedere. Cum ați descrie acest laborator de lucru al scriitorului, în care operează cu legendele locului? Cum se împletesc documentarea și transpunerea acestor legende în pagini de roman?**

Am făcut școala la Iași, unde, trebuie s-o spun, exista în rândurile intelectualității de-atunci un dispreț declarat față de folclor. Eram

”Homeric este un roman despre nume și despre sociopatiile lui.”

prin liceu și adeseori duminica mergeam la universitate, unde se țineau conferințe. O dată a venit Cicerone Poghiric, cred că cel mai cult om dintre câți mi-a fost dat să văd. Avea o minte scilpitoare și emana la fiecare cuvânt ceva molipsitor, care te făcea să depui jurământ pe altarul câte unei idei. Conferința era desigur despre rădăcinile sanscrite ale unor cuvinte, dar cum în sală se afla și Petru Caraman (în ultimii săi ani de viață), discuțiile de după conferință, care erau și cele mai așteptate, au luat-o spre folclor și spre imaginarul românesc, cu o oprire lungă și polemică asupra dracului, ca personaj și cuvânt. Acesta a fost momentul în care eu am început să citesc cărțile de folclor ale secolului al XIX-lea, cele mai multe interzise pe vremea aia. Iar Cicerone Poghiric se afla în subsolul acestei pasiuni. Nu mă interesează tipologiile simbolice sau categoriile creative, ci mesajele ascunse în apologuri sau în descântece, acele atitudini perene care alimentează veridicitatea unei povești. Uneori, în câte un cuvânt care pare inventat, păstrat doar prin cărțile de folclor, se ascunde o poveste lungă, parte esențială a istoriei mari. Așa s-a întâmplat cu *mărmănjel* (*straniu, vrăjitoresc*), din care descinde *Mărmănjica* mea din *Homeric*. Legăturile sunt infime, dar spiritul unei vorbe s-a dezvoltat epic.

**UN MOMENT-CHEIE. Dacă ar fi să alegeți cel mai important moment de la debutul dumneavoastră ca scriitoare și până azi, care ar fi acela și de ce?**

Apariția romanului *Fantoma din moară* (2008) mi-a adus confirmarea ca scriitor.

**VOCEA. Probabil că cei mai mulți dintre cititorii unei singure cărți de-a dumneavoastră ar putea recunoaște un roman de Doina Ruști chiar și fără să vadă coperta (numele autoarei). Dacă ar fi să vorbim despre stil, despre voce, cum a fost în cazul dumneavoastră procesul acesta? V-ați găsit încă de la început această marcă? Și tim că scrieți literatură cu mult înainte de a publica.**



Am avut perioade în care am experimentat diverse stiluri. Prin liceu mă fascina discursul discontinuu, oralitatea dirijată și făceam rescrieri după Faulkner. Textualismul optzecist mi s-a părut întotdeauna facil, l-am ocolit. În interiorul manierismului însă m-am delectat uneori. Apoi, am avut o lungă perioadă anticalofilă, evidentă mai cu seamă în proza scurtă, dar și în *Zogru*, *Lizoanca*, *Mămica la două albăstrele*, *Logodnica*. Și-acum îmi place scrisul obsevațional, neutru, dar și fraza subiectivă, ca în *Omulețul roșu*, *Fantoma din moară*, *Manuscrisul fanariot*.

Pentru mine literatura e un act intim, ludic și provocator. Prin urmare sunt genul de scriitor preocupat de secrete, de topografia labirintului ficțional. Îmi primesc cititorii histrionic, bucurându-mă când descoperă mesajele pe care le-am ascuns pentru ei. Există o categorie de *căutători*, la care țin mult.

În *Homeric* am început manierist și-am sfârșit cu un capitol de notație, pentru că într-un fel, acest roman este o poveste despre megalomania auctorială. Dar în toate aceste joculețe, se află vocea mea adevărată, fidelă promisiunilor pe care le-am făcut primilor mei cititori: să nu trișez.

**SCRIITOR ÎN ROMÂNIA. Ce e bine și ce e mai puțin bine în a fi scriitor în România mileniului III? E bine că poți să publici orice, ori-când. Tot astea pot fi și rele.**

**CA PROFESOR UNIVERSITAR. Ce le-ați spune (sau obișnuiți să le spuneți) tinerilor care își doresc să scrie? Ce e important?**

De obicei le spun tinerilor să nu urmeze nici un sfat. Nimic în lume nu se compară cu aventura, cu descoperirile pe cont propriu. Sfaturile înțelepților sunt doar pentru momentele de depresie și nici atunci nu sunt de vreun folos. **SDC**

”Pentru mine literatura e un act intim, ludic și provocator. Sunt genul de scriitor preocupat de secrete, de topografia labirintului ficțional.”

# Poezia ca vocație

Te aștepti să găsești în aceste scrieri ale lui Leonard Cohen ardoare, pasiune, neliniște. Și asta din simplul motiv că fiul lui, Adam Cohen, te avertizează în prefață că: „Scrisul era motivul pentru care exista. Era focul de care se îngrijea, flacăra cea mai însemnată pe care o alimenta. Ea nu s-a stins niciodată”. Poemele degajă mai degrabă liniște și acceptare, sarcasm și ironie. Și multă înțelepciune.

## CĂTĂLIN CONSTANTINESCU

Importanța acestui volum nu constă în faptul că adună așa-zis ultimele poezii, desene (autoportrete) și schițe ale lui Leonard Cohen. Nu sunt ultimele poezii scrise, de vreme ce numeroase sunt datate 1980, 1985, 2003, 2012 și așa mai departe. Volumul însă poate fi neîndoios considerat un manifest postum, care completează și închide (sau poate nu?) un parcurs literar căruia puțin îi lipsește să devină canonic. *Flacăra* este așadar conștient și asumat „ultimul prinos” al unui autor care s-a considerat înainte de orice poet, privind această vocație ca pe „o misiune de la D-zeu” (chiar așa: *mission from G-d*, în original), scrisul fiind chemarea sa cea mai autentică. Și singura consolare.

În cazul lui Leonard Cohen, putem afirma fără dubii că cea care îi aduce notorietatea mai întâi este cariera literară: *Let Us Compare Mythologies* (1956), *The Spice-Box of Earth* (1961), *The Favorite Game* (1963) și *Flowers for Hitler* (1964). Abia în 1967 a lansat primul album de muzică, *Songs of Leonard Cohen*.

Textele reunite în acest ultim volum au fost alese și chiar ordonate de Cohen înainte de a muri în noiembrie 2016, la vârsta de 82 de ani. Iar pentru el chiar a reprezentat

o ambiție deosebită această culegere, căci în ultimele luni de viață a avut o unică rațiune de a exista: să definitiveze acest proiect. Reiterând mărturia lui Adam, managerul lui Leonard Cohen, Robert Kory, declara că flacăra și felul în care cultura noastră îi amenință stingerea au fost preocuparea sa centrală.

## POETUL ARE MEREU CEVA DE SPUS SAU DE MĂRTURISIT

Cohen rămâne și în aceste pagini un artist atent la scena lumii, degustat de transformarea culturii pop în simplă afacere muzicală, lipsită de conținut (*Kanye West nu e Picasso*): „Kanye West nu e Picasso/ Eu sunt Picasso (...) Eu sunt Dylan-ul oricărui domeniu/ Eu sunt Kanye West-ul lui Kanye West/ Kanye West-ul Marii pseudomutații a gargaroculturii” (*bullshit culture*, în orig.). Versurile de mai sus aparțin unui poem scris ca reacție la comentariile rapperului american Kanye West făcute în 2015 la Oxford, care se confesa public afirmând că, dacă nu s-ar fi dedicat muzicii, ar fi ajuns un al doilea Picasso sau chiar mai mult.

Discursul de recepție de la decernarea Premiului Principe de Asturia, în 2011, completează imaginea pe care Leonard Cohen o propunea despre sine ca poet. Paradoxal, ideea unui premiu pentru poezie i-a indus un sentiment relativ ambiguu, nu departe de cel al

imposturii: „Mă simt așadar ca un fel de șarlatan acceptând un premiu pentru o activitate pe care nu o stăpânesc câtuși de puțin”. E cel puțin ciudat, din partea unui om care era în mod autentic modest, afirmând că poezia vine dintr-un spațiu pe care „nimeni nu-l stăpânește și nimeni nu-l poate cuceri”.

De asemenea, a subliniat o dată în plus afinitatea și atașamentul pentru poezia lui Federico García Lorca, cea care l-a ajutat să-și găsească o voce, să se definească, mai mult chiar – să își definească un eu, „un eu care se luptă pentru propria sa existență”. Influența lui García Lorca asupra poeziei lui Cohen poate fi observată și în *Take This Waltz* (1986, 1988), o versiune elegantă – îmbogățită cu noi imagini și elemente suprarealiste – a poemului *Pequeño vals vienés*, din volumul *Poeta en Nueva York*. Cohen mărturisea că viziunea transcendentală a lui Lorca l-a învățat că poezia poate fi atât profundă și pură, cât și populară.

## CĂLUGĂRUL ZEN DIN TOATE POEMELE

O mare parte din poeme sunt pline de remușcări și de recunoașteri ale unor eșecuri. Ele constituie un discurs final și eliberator, impregnat de intimități revelatoare, parcă negândite niciodată spre a fi publicate. Lectura acestui volum este o experiență nu doar estetică. Poate fi chiar dureroasă, căci găsim aici exprimată „marea și inevitabila înfrângere care ne așteaptă pe toți”, despre care trebuie Leonard Cohen reușește să ne vorbească „după cele mai stricte norme ale demnității și frumuseții”.

Prin intermediul poeziei, Leonard Cohen s-a luptat cu prea multă onestitate cu suferința și durerea, vorbind (cântând?) mereu despre efemeritatea vieții și iubirii – nu numai în ultimii ani,

# Leonard COHEN



# FLACĂRA

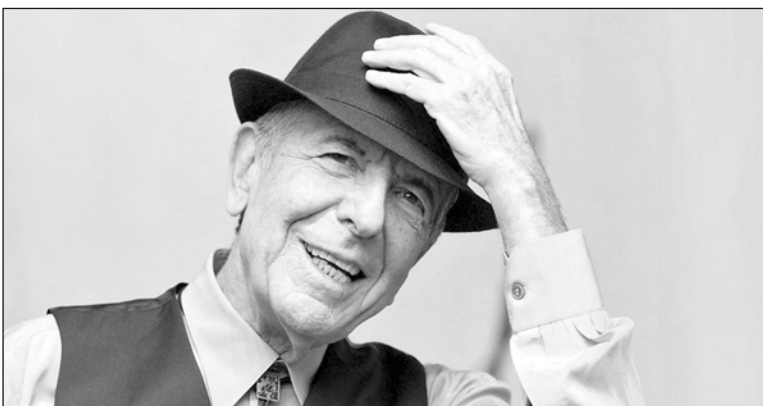
POLIROM

după cum bine ilustrează selecția din *Carnete* –, alături de care aș menționa poemele: *Urmărind documentare despre natură*, *Ceea ce fac* („Nu că mi-ar plăcea/ să trăiesc în hoteluri/ într-o țară ca India/ și să scriu despre D-zeu/ și să alerg după femei/ Dar asta pare să fie/ ceea ce fac”), *Cântare străveche*, *Mă rog pentru curaj*, *Lumea semiperfectă*, *Amin*, *Ara-tă-mi unde*, *Bezna*, *Dement să te iubesc*, *Te-am iubit vreodată*, *Mai beznă vrei*, în timp ce *Cariera mea* reprezintă rezumatul complet și succint: „Atât de puțin/ de spus/ Atât de urgent”.

Ca un posibil reproș la adresa editorului, aș afirma că textele de față meritau reunite între copertele unei ediții bilingve. Nu pentru că Leonard Cohen ar fi intraductibil, ci pentru că opțiunile traducătorului sunt uneori discutabile, *as usual*. Mai ales că numeroase versuri reunite în acest volum au dat naștere ultimelor albume, *Old Ideas* (2012), *Popular Problems* (2014), *You Want It Darker* (2016) și *Thanks for the Dance* (2019), fiind deci foarte cunoscute. Pe cel din urmă album se regăsește și *Listen to the hummingbird* (*Ascultă colibriul*):

„Ascultă mintea Domnului/ Ce e, dar se abține”. Aici, Cohen – călugăr zen încă din 1996, cunoscut sub numele Jikan (Cel tăcut) și asociat riguroasei mișcări Rinzaï Zen – face referire la Dumnezeu foarte specific: „*Listen to the mind of God which doesn't need to be*”. Traducerea nu este necesar incorectă, dar perspectiva este prea atenuată, disipată. Insist: vocea din poemele lui Cohen este una foarte profundă și aparte. De altfel, albumul preferat al lui Cohen, *Various Positions*, din 1984, reflectă o zicere zen: „*A Zen man has no attachments*”. Spiritualitatea lui Cohen poate contraria, prin sincretismul ei, dar ea face ca să nu existe ruptură între muzică și scris, traducând tradiția iudaică a unității inseparabile dintre Legea scrisă și Legea orală. De asemenea, *Frumoșii învinși* (ed. rom. Polirom, 2003) exploatează ideea conform căreia spiritul hrănește corpul, iar carnalul hrănește zenu spiritual. **SDC**

Leonard Cohen, *Flacăra*, traducere de Florin Bican, prefață de Adam Cohen, ediție de Robert Faggen și Alexandra Pleshoyano, Polirom, 2019



NOMINALIZĂRILE LA OSCAR – SURPRIZE ȘI PREDICȚII

# Once Upon A Time in Hollywood sau Parasite?

După nominalizările la Premiile Oscar, anunțate în 13 ianuarie, care au survenit nominalizărilor asociațiilor profesionale de la Hollywood și Premiilor Globul de Aur (anunțate în 6 ianuarie), s-ar părea că bătălia pentru Oscarul pentru Cel mai bun film s-a restrâns la două titluri – *Once Upon A Time In Hollywood*, de Quentin Tarantino, și sud-coreeanul *Parasite*, de Bong Joon-ho.

IULIA BLAGA

Ambele au fost lansate la Festivalul de la Cannes anul trecut, unde s-au întrecut în Competiție, și de unde *Parasite* a plecat cu la Palme d'or, iar filmul lui Tarantino cu buza umflată.

Acum, după cum bine aprecia publicația americană „IndieWire”, cele două filme sunt cele mai îndreptățite să ia cel mai important Oscar, fiind considerate favorite dintr-o listă de patru filme care, pe lângă nominalizarea la Oscarul pentru Cel mai bun film au fost reținute și pentru premiile asociațiilor producătorilor, regizorilor și actorilor (pentru întreaga distribuție). Pe această listă se mai află *The Irishman*, de Martin Scorsese, și *Jojo Rabbit*, de Taika Waititi (filmă în Cehia cu directorul de imagine român Mihai Mălaimare Jr., care, din păcate, n-a fost nominalizat la Oscarul pentru imagine).

Dacă ar fi să riscăm o predicție, am spune că Oscarul pentru Cel mai bun film se va duce la filmul lui Tarantino, care nu doar că vorbește despre show-business (temă preferată pentru Academia Americană de Film), dar e genul de film capabil să placă și publicului larg, și esteților. Nu în ultimul rând, e american.

La categoria Cel mai bun film au fost mai fost reținute în afară de filmele lui Tarantino și Bong: *1917* (de Sam Mendes, care a luat Globul de Aur pentru cea mai bună dramă), *Ford vs. Ferrari* (de James Mangold, decizie surprinzătoare),

*Jojo Rabbit*, *Joker* (de Todd Phillips), *Little Women* (de Greta Gerwig), *Marriage Story* (de Noah Baumbach) și *The Irishman*.

Cele mai multe nominalizări (11) le are controversatul *Joker*, care și-a lansat cariera la Veneția, unde a primit Leul de Aur, și care e de așteptat să îi aducă lui Joaquin Phoenix Oscarul de interpretare (după Globul de Aur). Câte zece nominalizări au primit filmele lui Tarantino, Mendes și Scorsese, în vreme ce *Jojo Rabbit*, *Marriage Story*, *Parasite* și *Little Women* au câte șase.

Nominalizările lui *Parasite*, inclusiv la Cel mai bun film, Regie, Scenariu original și Film internațional, sunt o mare surpriză – filmul nu e producție americană, dar sunt explicabile prin neașteptatul succes de casă al filmului – 24 milioane de dolari încasări în SUA și 100 de milioane de dolari în întreaga lume. Probabil că Oscarul pentru Film internațional nu are cum să-i scape. Dacă ar lua Oscarul pentru Cel mai bun film, ar face istorie. Să nu uităm că anul trecut, alt film sud-coreean, *Burning*, de Lee Chang-dong (mai bun ca *Parasite*), a ajuns doar pe lista scurtă la categoria care pe atunci se numea Film vorbit în altă limbă decât engleza. Cinemaul sud-coreean nu are doar cineaști de valoare, ci și resurse, dovadă că *Parasite* a beneficiat de promovarea necesară în America pentru a intra în cărți la Oscaruri.

Două nominalizări are *Dolor y gloria*, de Pedro Almodóvar, reținut la categoriile Film internațional și Actor rol principal (Antonio Banderas, pentru prima dată nominalizat, bravo lui). Almodóvar are deja două Oscaruri, pentru scenariu original (*Hable con ella*, 2005) și Film vorbit în altă limbă decât engleza (*Todo sobre mi madre*, 2000).

## FĂRĂ CADOU DE CRĂCIUN

O altă mare surpriză e filmul macedonean *Honeyland*, de Tamara

*Once Upon A Time In Hollywood*, de Quentin Tarantino



Kotevska și Ljubo Stefanov, nominalizat în premieră la Film internațional și Documentar de lungmetraj. Niciodată n-a mai avut Macedonia, țară cu două milioane de locuitori, două nominalizări la Oscar. Cehii sunt și ei în delir de când s-a anunțat că *Daughter/Dcera*, care e de fapt filmul de absolvire al studentei FAMU Daria Kashcheeva, a fost nominalizat la Animație scurtmetraj. Alt film european nominalizat e *Corpus Christi* de Jan Komasa, reținut la categoria Film internațional, dar polonezii sunt deja obișnuiți (!).

Din păcate, *Cadoul de Crăciun*, de Bogdan Mureșanu, nu a fost nominalizat la Scurtmetraj ficțiune. Rămâne cu recordul de a fi fost scurtmetrajul românesc cu cele mai multe premii internaționale și care a ajuns cel mai departe la Oscar, adică pe lista scurtă.

E un an al surprizelor și pentru că Netflix, care în 2014 a avut o singură nominalizare (pentru *The Square*, de Ruben Östlund), a sărit la 15 anul trecut (mai ales datorită lui *Roma* de Alfonso Cuarón) și a ajuns acum să domine topul distribuitorilor, cu 24 de nominalizări, urmat de Sony Pictures cu 20, Walt Disney cu 17 și Warner Bros. cu 12. Surprinzător,

*Frozen II*, care e în primele locuri în box-office-ul mondial al anului trecut, n-a fost nominalizat la Animație lungmetraj (așa cum s-a întâmplat la Globurile de Aur). În schimb, pe listă au intrat animațiile Netflix *I Lost My Body* și *Klaus*.

A 92-a ediție a Premiilor oferite de Academy of Motion Picture Arts and Sciences (AMPAS) este de bun augur pentru cuplul alcătuit din regizorii Noah Baumbach și Greta Gerwig, ale căror filme au împreună 12 nominalizări și care se bat pentru cel mai mare trofeu. Presa americană e supărată însă, deoarece Gerwig n-a fost nominalizată și la Regie (așa cum s-a întâmplat cu precedentul ei film, *Ladybird*, în 2018) și consideră că regizoarele au fost „snobate” în acest an, nominalizările la regie rămânând ultimul bastion al supremației masculine.

Tot presa americană speculează că ar fi posibil ca Baumbach și Gerwig să plece acasă fiecare cu câte un Oscar de scenariu – Gerwig pentru scenariu adaptare, Baumbach pentru scenariu original (deși în categoria lui Tarantino pare greu de învins). Reamintim că Oscarul pentru Cel mai bun film e votat de toți membrii AMPAS, iar celelalte premii de

fiecare secție în parte (regizorii votează Oscarul pentru regie șamd).

Cele mai disputate categorii sunt, ca în fiecare an, cele de interpretare, și ca în fiecare an câțiva nefericiți rămân pe dinafară, chiar dacă au avut prestații foarte bune. După părerea noastră, la categoria Rol principal masculin Leonardo DiCaprio (*Once Upon A Time In Hollywood*) și Jonathan Pryce (*The Two Popes*) puteau să le fi făcut loc lui Adam Sandler (*Uncut Gems*) și Taron Egerton (care are deja Globul de Aur pentru *Rocketman*). Slavă Domnului că n-a fost Christian Bale nominalizat din nou!

Brad Pitt (*Once Upon A Time In Hollywood*), însă, nu prea are cum rata Oscarul pentru rol secundar masculin, mai ales că a primit deja Globul de Aur.

La Rol principal feminin, unde e de așteptat să câștige (ca la Globurile de Aur) Renée Zellweger (*Judy*), au rămas pe dinafară Jennifer Lopez (*Hustler*), Lupita Nyong'o (*Us*) și Awkwafina (*The Farewell*). În schimb, Scarlett Johansson, până mai ieri fără nici o nominalizare la Oscar, s-a trezit peste noapte cu două – pentru rol principal (*Marriage Story*) și rol secundar (*Jojo Rabbit*).

Cynthia Erivo (*Harriet*) e nominalizată în premieră la Rol principal feminin, salvând turma într-o ediție care amenința să fie din nou acuzată că discriminează profesioniștii de culoare (vezi scandalul #OscarSoWhite din 2016).

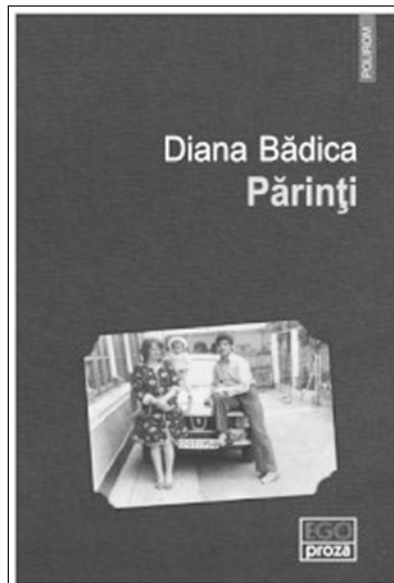
Cei 8.469 membri ai Academiei trebuie să voteze acum câștigătorii. Are vreo importanță că 20% dintre ei sunt neamericani și că 32% femei? Vom vedea în 9 februarie. Ceremonia are loc mai devreme decât până acum și nu va avea nici un fel de gazdă, doar prezentatori introduși de *announcer*. Motivul e audiența tot mai scăzută pe care gala transmisă de ABC a avut-o în ultimii ani, ceea ce a determinat postul de televiziune să ceară Academiei să scurteze gala. S-au prins și ei că „Pasul scurt lungeste viața”. **SDC**

# Diana Bădica și Iulian Bocai, laureați ai Galei Tinerilor Scriitori, ediția 2020

La ediția a X-a a Galei Tinerilor Scriitori/ Cartea de Poezie a anului 2019, organizată de Primăria Municipiului București prin Muzeul Național al Literaturii Române și asociația EURO CULTURART, cu sprijinul Ministerului Culturii, au fost acordate: Premiul Tânărul Poet al anului 2019, Premiul Tânărul Prozator al anului 2019, Premiul Tânărul Scriitor al anului 2019 și Premiul Cartea de Poezie a anului 2019.

Juriul ediției din acest an a fost format din trei critici literari, laureați ai edițiilor 2012, 2014 și 2015: Bianca Burța-Cernat, Andreea Răsuceanu și Cosmin Borza, amfitrionii Galei fiind Dan Mircea Cipariu și Ioan Cristescu.

**Premiul Tânărul Prozator al anului 2019 i-a revenit Dianei Bădica pentru romanul *Părinți*, apărut în colecția Ego. Proză, iar Iulian Bocai pentru romanul *Constantin*, publicat la Editura Polirom în aceeași colecție, a fost distins cu Premiul Tânărul Scriitor al anului 2019.**



**Bianca Burța Cernat:** „Mă bucur să fiu aici. Cartea Dianei Bădica ne îndreptățește să credem că după multe acumulări a venit vremea în care copiii anilor '80-'90 scriu o proză acută despre lumea lor și a părinților lor, despre probleme ale unei epoci pe care prozatori mai maturi le-au tratat tezig și emfatic. Cartea Dianei Bădica e despre lumea unui oraș de provincie, lumea blocului

proletar, e un tip de literatură de cea mai bună calitate, despre proletariat sau alte categorii de marginali, o literatură care surprinde umanul, cu subtilitățile unor comportamente aparent bizare. Cartea Dianei Bădica construiește o lume, rotund și credibil. O a doua calitate a Dianei Bădica e aceea de a scrie credibil și complex despre lumea pe care o creează. O felicit pe autoare și aștept cu entuziasm să-i citesc și volumele viitoare”.

**Diana Bădica:** „Sunt foarte onorată să câștig acest premiu. Sunt copleșită de tot ce vine către mine, iar pentru un autor tânăr acest lucru este perfect”.

Romanul *Părinți* a obținut și Premiul Sofia Nădejde pentru Literatură Scrisă de Femei, ediția 2019, la secțiunea Proză.

Romanul descrie viața unei familii dintr-un orașel de provincie care se confruntă cu moartea unuia dintre cei doi copii. Încercările familiei de a se adapta la noua situație coincid cu transformarea societății românești, cea mai mare parte a acțiunii fiind plasată în perioada postcomunistă. Ioana Negrilă, eroina romanului, este o fetiță prinsă între întâmplările copilăriei, neputința de a-și ajuta fratele și nevoia de a trece peste moartea lui. Împreună cu Tudor, un vecin de vârsta ei, încearcă să afle ce s-a întâmplat cu fratele ei, mort la un centru de



îngrijire a persoanelor cu dizabilități, dar nu reușește să găsească nici o pistă verosimilă. Lumea cartierului, familia extinsă, deteriorarea relației dintre părinți aduc resemnarea în fața morții abia în perioada adultă.

**Diana Bădica** a colaborat la romanul colectiv *Moș Crăciun & Co.* (Editura ART, 2012) și a debutat cu volumul de poezie *Enșpe mii de dimineți* (Casa de pariuri literare, 2014). A publicat proză scurtă în revistele „Iocan”, „Familia” și „Observator cultural”, precum și articole în „Dilema veche” și „Decât o Revistă”.

**Cosmin Borza:** „Două argumente principale au stat la baza alegerii făcute: primul constă în faptul că această carte răspunde unei obsesii a societății românești, răsturnând o serie de clișee prin care ea a fost tratată: tranziția comunistă. Iulian Bocai oferă o radiografie foarte așezată, foarte acută, deloc acuzatoare la adresa unui posibil trecut, dar foarte critic la ce numim astăzi piață liberă. O a doua calitate: romanul care prezintă Bucureștii anilor 2000 se construiește pe baza a doi protagoniști pe care îi găsim reprezentativi pentru ceea ce înseamnă democrația. Autorul este și eseist, cercetător, îi puteți găsi în revista «Transilvania» niște eseuri foarte lucide despre însemnările culturale din România postdecembristă”.

**Iulian Bocai:** „Mulțumesc, Cosmin Borza. Am scris cartea asta cumplit de greu, când am terminat-o m-am simțit ușurat, nu satisfăcut. Premiul acesta a fost luat de o groază de lume bună și mă simt onorat să mă aflu lângă ei. Așa că, mulțumesc încă o dată”.

**Iulian Bocai** este și câștigătorul Concursului de Debut al Editurii Polirom din 2018, cu romanul *Ciudata și înduioșătoarea viață a lui Priță Barsacu*, care i-a adus în 2019 și Premiul pentru Debut al revistei „Observator cultural”, precum și Premiul Festivalului Primului Roman de la Chambéry, Franța.

*Constantin* este povestea experienței lui Mihai, un tânăr student venit din provincie la București, acasă la cel care îi închiriaza o cameră pe perioada studiilor: Toader Constantin. Apartamentul dărăpănat al acestuia este locul unde se petrec o serie de întâmplări tragico-mice, ai căror protagoniști sunt chiriașii săi, oameni de tot felul, cu povești de viață dintre cele mai diferite și mai interesante, care trăiesc într-un București poate prea pragmatic și uneori chiar ostil. Constantin este el însuși o poveste, care nu se lasă însă descoperită prea ușor, nici chiar de „bunul chiriaș” Mihai. O carte despre Bucureștiul real, despre oamenii care îl populează și, în cele din urmă, despre viața așa cum e ea, descrisă cu un fin spirit de observație și simț psihologic. **SDC**

## Editura Polirom organizează Concursul anual de debut, ediția 2020, secțiunea Proză

Manuscrisele participante la concurs (fără CV) vor fi atașate unui e-mail, creat cu acest prilej, și trimise la adresa: adrian.botez@polirom.ro, până pe data de 20 martie 2020.

Adresa de e-mail poate fi mottoul volumului, un fragment din motto sau titlul cărții. Exemplu: orazero@yahoo.com@gmail.com etc.

E-mailul și manuscrisul atașat nu vor conține numele concurentului – cazul contrar duce la descalificare.

Manuscrisele trebuie să aibă minimum 150.000 de semne

(caractere + spații). Sunt acceptate și manuscrise ale autorilor care au fost incluși anterior în antologii sau au publicat în volume colective.

Câștigătorul concursului va fi anunțat în cursul lunii aprilie, pe adresa de e-mail de pe care a fost trimis manuscrisul, iar rezultatul va fi făcut public în cursul aceleiași luni.

Premiul pentru manuscrisul declarat câștigător constă în publicarea și lansarea acestuia la Târgul de Carte Bookfest 2020.

Nu se acceptă manuscrise fără diacritice. Manuscrisele nepublicate vor fi șterse. **SDC**

# Nu lăsa pe mâine ce puteai face în 1999



**MĂDĂLINA COCEA**

**DE VEGHE-ŢI LANUL  
DE CULTURĂ**

**Cei care își amintesc schimbarea  
miilor de ani, de la 1 la 2, proba-  
bil că țin minte și amenințarea  
apocalipsei digitale.**

Pe 31 decembrie 1999, la miezul nopții, calculatoarele erau programate să creadă că trec în 1900, un defect care a devenit cunoscut sub numele de Y2K. Așa cum bine știm, până la urmă nu s-a întâmplat nimic catastrofal. Până la începutul acestui an, când Y2K a venit să își ia revanșa.

În primele zile ale lunii ianuarie 2000, angajați ai primăriei din New York mergeau din parcometru în parcometru, încercând



să repare manual o eroare care apăruse la trecerea dintre ani: parcometrele refuzau plata cu cardul, deoarece programele lor interne le spuneau că se află în anul 1920.

Tot „1 ianuarie 1920” scria și pe primele facturi emise în acest an ale firmei de cablu americane Cox, în timp ce o întregă linie de case de marcat poloneză nu mai reușea să tipărească chitanțe, din cauza aceleiași erori care a trimis aparatele cu o sută de ani în trecut. De o problemă similară au

fost afectate la începutul acestui an și o serie de jocuri pe calculator, precum și toate calculatoarele Apple care rulau sistemul de operare Mac OS 8 – e drept – vechi de 22 de ani.

Vinovatul pentru toate aceste probleme a fost uitatul Y2K, care reușit să provoace probleme 20 ani mai târziu. Motivul adevărat este mai puțin tehnic și mai mult poetic, având legătură mai degrabă cu felul în care oamenii vedeau atunci anul 2020 ca fiind foarte departe.

Din punct de vedere strict tehnic, acea panică a lui Y2K a apărut din cauza felului în care calculatoarele memorau datele, folosind doar două cifre. Anul 1998, de exemplu, era exprimat doar ca fiind 98, ceea ce însemna că atunci când vor ajunge la anul 00, acesta urma să fie interpretat ca 1900, și nu ca anul 2000. Consecințele puteau fi dezastruoase, ducând la prăbușirea majorității sistemelor informatice.

Au existat oameni care s-au pregătit pentru supraviețuire, construind buncăre, crescând hamsteri pentru a-și sigura consumul de carne în apocalipsă sau renunțând la toată averea și plecând în Israel, pentru a întâmpina acolo sfârșitul lumii. Acum ne uităm cu un pic de jenă spre isteria aceluia an, știind că nu au apărut probleme majore, dar datorăm asta celor care au reparat atunci situația.

Cel mai frecvent tip de reparație de atunci, folosit în 80% dintre situații, a fost însă o peticire: în loc să rescrie tot codul, s-a folosit doar o modificare temporară, care instruia calculatorul ca datele formate din două cifre de la

00 la 19 să fie interpretate cu 20 în față (adică anul 2000, respectiv 2019), iar de la 20 încolo să fie interpretate în continuare ca anul 1920 sau mai mult. Soluția a fost una ieftină, dar a fost și dictată de convingerea că până îndepărtatul an 2020 lucrurile se vor schimba oricum foarte mult, codurile vechi vor fi depășite, iar lumea va semăna mai puțin cu realitatea lui 1999 și mai mult cu filmele SF.

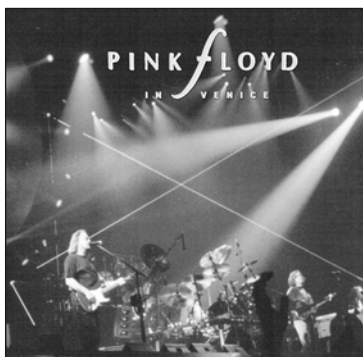
De exemplu, pelicula SF *Înapoi în viitor* se petrecea parțial în 2005, un viitor imaginat cu mașini și plăci de skateboard zburătoare. Acțiunea din *Blade Runner*, un alt SF clasic, din 1982, era plasată în 2019, o lume în care roboții deveniseră atât de avansați, încât erau aproape imposibil de diferențiat de oameni. Puțini își închipuiau că în acel viitor aflat la distanță o parte din sisteme informatice aveau să ruleze coduri vechi de două-trei decenii.

Următorul an în care e posibil să apară o problemă asemănătoare va fi 2038, dar nu este cazul să ne facem griji. Se vor ocupa roboții. **SDC**

## Veneția rozalie

**La finalul articolului de săptămâna trecută am făcut o constatare – nu cred că inedită – de care am rămas eu însumi surprins. Cel mai celebru concert dat de Pink Floyd a fost la Pompeii, 1972, fără nici un plătitor de bilet.**

Cel mai vizionat – la Veneția, în 15 iulie 1989, urmărit de circa 100 de milioane de spectatori, grație transmisiei televizate via satelit în toată lumea. Ambele cu intrarea gratuită! Contextul în care municipalitatea melancolicei localități a supervizat spectacolul seamănă binisor cu șușanele de pe la noi, pompos numite „zilele orașului”. În fapt, Festa del Redentore, care se ține la jumătatea lunii iulie întru celebrarea terminării ciurmei din 1576, este mai importantă pentru oamenii locului decât Carnavalul dinaintea Postului Mare. Acela pare destinat turiștilor snobi și altor gură-cască dispuși



să azvârle sume însemnate pe nimicuri sclipicioase. A face din Sărbătoarea Mântuitorului un fel de chermeză aducătoare de profit li s-a părut multor venețieni o blasfemie. Apoi, desfășurarea unui concert rock grandios în Piața San Marco, așa cum se preconiza inițial, însemna „un asalt contra Veneției, ceva ca invazia barbarilor în oraș”, după opinia competentă a multor arhitecți. Mare scandal între consilieri. Demisiile de după tărăboi ale celor care, în

frunte cu primarul, au insistat și-au obținut aprobarea spectacolului, n-au scos la iveală machiaverlăcurile comise. Au demonstrat doar funcționarea minimală a democrației, chestiune cam necunoscută pe plaiurile mioritice...

Stafful Pink Floyd a făcut tot i-a stat în puțință ca să înlesnească aplanarea „ostilităților”. Problema principală se datora vibrațiilor produse de sunetul quadrafonic, al cărui volum ridicat la nivelul cerut de concertele în aer liber putea provoca dislocarea marmurei de pe monumente și surparea zidurilor aflate într-o stare avansată de degradare.

Astfel, scena a devenit plutoare, amplasată în lagună pe niște barje legate între ele și ancorate, iar amplificatoarele s-au reglat la 60 din 100 decibeli. Vreo 150.000 de spectatori au fost acolo, pe străzi, pe clădiri, în gondole, bărci, iahturi, vapoare, balcoane sau cățarați pe statui. În urma lor au rămas peste 300 de tone de gunoi, 500 metri cubi de sticle goale și cutii de băuturi, plus mirosul de urină de pe lângă ziduri,

deoarece serviciul de salubritate n-a făcut față (nici spate!), iar amplasarea W.C.-urilor ambulante s-a dovedit un... fâs! Una peste alta, totuși, cum au consemnat diverse declarații, toată lumea s-a distrat. Mai puțin, desigur, locatarii afectați de invazie.

Am beneficiat și eu de spectacol mulțumită transmisiunii televizate a „fraților” de peste Dunăre. Nici azi nu pot să uit cum, invitat să privim împreună, prietenul Mitică, tăbăcar în vremea aia (azi geangiu de lux în Italia), era șocat și enervat că la bulgari se poate vedea „balșaiia grupa Pinca Floida” (așa pronunțase crainicul, anunțând festinul). Pe tiz îl amuzau și figurile tâmpe ale câtorva spectatori, la fel de comprehensivi față de eveniment precum vițelul la poarta nouă. În acea toamnă am obținut o casetă video trasă direct din satelit de cine avea acces la asemenea mijloace și am păstrat-o ca pe-o relicvă de preț până am găsit un DVD, neoficial manufacturat.

Apariția recentă completează un gol, dar nu stinge așteptările



**DUMITRU UNGUREANU**

**ROCKIN' BY MYSELF**

sectei pinkfloydienilor camu(m)-flați. Concret: sunetul vine doar stereo, iar imaginea 4:3, cu multe cadre suprapuse, nu foarte bine alese. Este curățată corect de „puricii” tipici filmării TV, însă lipsită de frumusețea restaurării vivide. Hilar amănuntul că bateristul Nick Mason intră în prim-plan de mai puține ori decât trioul vocal feminin de *background*. Lista pieselor nu diferă esențial de a precedentului *Delicate Sound of Thunder*. Neajunsurile să explice târzia editare?

E drept, literele genericului sunt colorate roz! Și artificiiile din final generoase. Greu de ratat așa ceva! **SDC**

# Moartea ultimului Tolkien

**Christopher Tolkien a fost păstrătorul moștenirii literare a autorului *Stăpânului inelelor*.**

Născut în 1924, Christopher a fost cel de al treilea fiu al lui Tolkien și al soției acestuia, Edith. A crescut, alături de frații săi, cu poveștile tatălui său, ei fiind primii care au auzit povestea hobbitului Bilbo. Câțiva ani mai târziu, pilot de vânătoare în timpul celui de Al Doilea Război Mondial, Christopher corespundea cu tatăl său, citind și oferindu-și opinia despre capitolele viitoarei trilogii *Stăpânul inelelor*. „Tata nu își putea permite o secretară, eu am fost cel care i-am dactilografiat manuscrisele și am desenat hărțile apărute în carte”, explica el mai târziu.

După moartea lui JRR Tolkien, Christopher a fost cel care s-a ocupat de opera părintelui său, editând și publicând o lungă suită de volume postume. „În loc

să se mulțumească cu volumele deja publicate, el s-a înhamat la o muncă de exhumare literară care a suscitât în el o adevărată pasiune”, scrie „Le Monde”, publicație care a reușit să obțină un rar interviu cu fiul marelui scriitor.

În timpul vieții, JRR Tolkien a publicat relativ puțin, cele două cărți, *Hobbit* și *Stăpânul inelelor*, fiind doar două episoade dintr-o imensă istorie milenară a unui tărâm imaginar. Această uriașă mitologie a devenit cunoscută publicului grație muncii de decenii a lui Christopher Tolkien. El a început prin a sistematiza uriașă cantitate de texte scrise de Tolkien pentru a scrie (în colaborare cu Guy Gavriel Kay) ediția definitivă, în 1977, a *Silmarillion*, „istoria” și mitologia Pământului-de-Mijloc în care se desfășoară acțiunea cărților lui Tolkien. După *Silmarillion*, Christopher s-a înhamat la uriașă muncă de a realiza *History of Middle Earth*, o antologie



în 12 volume care conține toate versiunile operelor lui Tolkien, iar în ultimele decenii a oferit mai multe versiuni „definitive” a câtorva dintre cele mai populare povești ale Pământului-de-Mijloc, precum cel cu Beren și Luthien, povestea copiilor lui Hurin sau a istoria căderii cetății Gondolin.

„A fost o sarcină enormă pe care tatăl meu și-a asumat-o”, spune Simon Tolkien, fiul lui

Christopher. „Mi-am asumat-o fiindcă așa am convenit cu tatăl meu”, a explicat Christopher Tolkien, într-un interviu din 2009. „Am devenit istoric al operei lui, interpretul ei.”

„A fost un curator devotat al operei tatălui său, iar popularitatea de astăzi a lumii create de Tolkien este dovada deceniilor pe care Christopher le-a petrecut aducând poveștile Pământului-de-Mijloc la

îndemâna mai multor generații de cititori”, a comentat Charlie Redmayne, director executiv al editurii HarperCollins UK.

Ca executor testamentar și paznic al moștenirii literare a ilustrului său părinte, Christopher Tolkien nu a fost teribil de încântat de noua popularitate a scrierilor generată de succesul adaptării lui Peter Jackson. Filmele acestuia au constituit o reclamă uriașă pentru cărțile lui Tolkien (numai între 2001 și 2003 *Stăpânul inelelor*-a vândut în 25 de milioane de exemplare), dar Christopher, ca șef al Tolkien Estate, nu a fost de părere că trilogia lui Jackson a reprezentat cu adevărat spiritul operei scriitorului britanic.

„Pur și simplu au eviscerat cartea și au transformat-o într-un film de acțiune pentru cei de 15-25 de ani”, a declarat Christopher. „Tolkien a devenit un monstru, devorat de propria sa popularitate și absorbit de absurditatea acestei epoci. Mă depășește pur și simplu această falie creată între frumusețea și seriozitatea operei lui și ceea ce în ce a fost transformată. O asemenea comercializare nu are nimic din întinderea estetică și filosofică a acestei creații. Nu îmi rămâne decât o soluție, aceea de a întoarce capul și a privi în altă parte.” **SDC**

**LUCIAN AMARII (JUP)**

**SUPLIMENTUL LUI JUP**



## Cine mai e rock în Hall Of Fame?

Trupele de rock The Doobie Brothers și T.Rex, formația de new wave Depeche Mode, rockerii industriali de la Nine Inch Nails, rapperul The Notorious B.I.G. și diva R'n'B Whitney Houston au fost aleși pentru a fi introduși în acest an în prestigioasa Rock And Roll Hall Of Fame.

În același timp, onoarea a fost refuzată unor trupe mari ale rockului care deveneau eligibile în 2020, precum Judas Priest, Motörhead, Soundgarden, Thin Lizzy, Pat Benatar, Dave Matthews Band, MC5 sau Todd Rundgren. Judas Priest, de exemplu, considerată una dintre



cele mai mari formații heavy metal din istorie, este eligibilă din 1999m dar intrarea i-a fost refuzată până acum în Rock And Roll Hall Of Fame. „O astfel de instituție a fost fondată tocmai pe activitatea unor trupe ca Judas Priest”, a comentat unul dintre chitariștii formației, Ritchie Faulkner. „Să nu incluzi Priest este o glumă proastă.”

Un artist sau o formație devine eligibil(ă) pentru Hall of Fame la 25

de ani de la lansarea primului album. Nominalizările la Rock And Roll Hall Of Fame stârnesc tot mai multe controverse printre fanii muzicii rock. Veterani precum Judas Priest, Iron Maiden sau Motörhead încă nu au fost „aleși”, dar Guns N'Roses, mult mai tânără, a fost introdusă în primul an în care a deveni eligibilă. KISS, eligibilă din 1999, a intrat în Hall of Fame abia în 2014, iar Deep Purple, eligibilă din 1993, abia în 2016. **SDC**

## PE SCURT

### VIAN, 100 DE ANI

Franța se pregătește să serbeze, pe 10 martie 2020, o sută de ani de la nașterea lui Boris Vian (foto), iar programul se anunță deja extrem de încărcat: concerte, colocvii, expoziții etc. „Moartea nu este tragică. Peste o sută de ani, niciunul dintre noi nu se va mai gândi la moarte”, scria autorul *Spumei zitelor* care astăzi se află pe locul al zecelea în topul scriitorilor preferați de francezi. Pe lângă nenumărate spectacole și conferințe, anul Vian aduce și o mulțime de apariții editoriale, printre care cartea *Boris Vian 100 ans* de Nicole Bertolt și Alexia Guggemos, lansarea a mai multor adaptări audiovizuale, lansarea unui timbru special de către Poșta franceză. Vian a murit la 39 de ani, în 1959.



### SEXUL LUI BOND. JAMES BOND.

Așteptând premiera noului film din serie, producătorii aventurilor cinematografice ale agentului inventat de Ian Fleming au simțit nevoia de a face precizări cu privire la viitorul acestuia. „Indiferent de rasa lui, Bond va rămâne un bărbat”, a explicat producătoarea Barbara Broccoli. Afirmația este făcută într-un moment în care Hollywoodul este cuprins de isteria feminizării filmelor și personajelor sale. „Sunt convinsă că trebuie să creăm

noi personaje feminine puternice”, spune Barbara Broccoli. „Dar nu sunt interesată să văd un personaj masculin interpretat de o femeie, femeile sunt prea interesante pentru așa ceva.” În acest timp, producătorii au refuzat proiectul unui serial TV pentru adolescenți cu un James Bond aflat încă la liceu.

### UN SCRITOR PREFERAT

Romancierul Guillaume Musso rămâne autorul preferat de francezi pentru al nouălea an consecutiv după ce, în 2019, s-au vândut

1,4 milioane de exemplare din cărțile lui. Pe locurile imediat următoare se clasează în anul care a trecut romancierul Michel Bussi (946.008 de cărți vândute), scriitoarea Virginie Grimaldi (755.819), Marc Levy (744.544), Aurélie Valognes (683.338), Raphaëlle Giordano (631.609), Agnès Martin-Lugand (592.279) și Franck Thilliez (585.072). Romanul *Serotonină* l-a clasat pe 9 pe Michel Houellebecq, cu 560.000 de cărți vândute, în vreme ce Valérie Perrin a ocupat locul 10. În acest timp, la sectorul bandă desenată, Astérix

rămâne campionul absolut, ultimul album din serie, *La fille de Vercingétorix*, vânzându-se în 1.537 de milioane de exemplare.

### ODDITY STREET

O stradă din cel de al XIII-lea arondisment al Parisului va primi numele lui David Bowie, a anunțat municipalitatea locală, la aproape doi ani de la dispariția marelui muzician britanic. Pentru Jérôme Coumet, primarul arondismentului, care se declară și un mare fan Bowie, gestul este o maniera de a omagia un muzician ce avea „o legătură organică cu Franța”.

### DESANT TV

Studiourile Amazon au dat undă verde realizării unei serii TV cu Jack Reacher, eroul seriei de romane scrise de Lee Child, care a inspirat deja două filme de cinema în care rolul titular a fost jucat de Tom Cruise. Seria va adapta deocamdată primul roman din serie, *The Killing Floor*. Nu se știe încă cine îl va juca pe Jack Reacher. În acest timp, Games Workshop lucrează la un nou serial TV inspirat din populara serie de jocuri video *Warhammer*. Postul The CW a comandat o nouă serie numită *Superman & Lois*, cu Tyler Hoechlin și Elizabeth Tulloch în rolurile principale, și, de asemenea, un nou serial *Walker Texas Ranger*, în care rolul principal nu va mai fi jucat de Chuck Norris, ci de Jared Padalecki (*Supernatural*). Canalul Starz va realiza și el *The Continental*, un serial inspirat de John Wick, dar nu înainte de realizarea unui al patrulea film din serie. Și o veste neplăcută: un al treilea sezon al excelentului serial *Mindhunter* a fost amânat pe o perioadă nedefinită, fiindcă realizatorul seriei, regizorul David Fincher, este ocupat acum cu noul lui film pentru cinema, *Mank*. **SDC**

Pagini realizate de  
DRAGOȘ COJOCARU



### O CAPELĂ SIXTINĂ ÎN SUSSEX

Gary Bevans, diaconul unei biserici catolice din Anglia, a replicat capodopera lui Michelangelo, lucrând neîntrerupt între 1987 și 1993. Bevans, care nu a făcut colegiul de artă și este un autodidact, a realizat replica capodoperei lui Michelangelo gratuit, în timpul liber. „A fost pentru mine o călătorie spirituală”, explică diaconul.

## Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și  
„Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în  
colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit  
împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4,  
CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214111,  
fax 0232/214111

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Radu Cucuteanu

DTP: Adina Arnăutu

Rubrici permanente: Bobi (Fără Zahăr),  
Mădălina Cocea, Dragoș Cojocaru,  
Andrei Crăciun, Florin Ghețau,  
Cătălin Pavel, Radu Pavel Gheo

Carte: Doris Mironescu, Eli Bădică,  
Marius Miheț, Cristian Teodorescu,  
Bogdan-Alexandru Stănescu, Alina  
Purcaru, Cătălin Constantinescu, Ioan-  
Alexandru Tofan, Dana Pirvan

Muzică: Dumitru Ungureanu  
Cătălin Sava

Film: Iulia Blaga

Teatru: Oltița Cîntec

Caricatură: Lucian Amarii (Jup)

Grafică: Ion Barbu

Actualitate: Cătălin Hopulele

Publicitate: tel. 0232/252294

Distribuție: Mihai Sârbu, tel. 0232/271333.  
Media Distribution S.R.L., tel. 0232/216112

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 45 lei pentru 3 luni;  
91 lei pentru 6 luni; 182 lei pentru 12 luni.  
Prețurile includ și tarifele poștale.

„Suplimentul de cultură”  
este tipărit cu sprijinul  
Adevărul Holding

# Politice



IULIA BLAGA

FILM

**Bombshell prezintă scandalul de hărțuire sexuală care l-a detronat pe mogulul postului american de televiziune Fox News, Roger Ailes, cu un an înainte ca scandalul Harvey Weinstein să declanșeze mișcarea #MeToo.**

Ailes a murit în 2017, la câteva luni după ce proprietarul trustului News Corp, Rupert Murdoch, l-a pus pe liber în urma scandalului în care mai multe angajate Fox News, în frunte cu realizatoarele-vedete Gretchen Carlson și Megyn Kelly, l-au acuzat de hărțuire sexuală.

Filmul e realizat de Jay Roach, care după comedii de familie ca seriile *Austin Powers* și *Meet the Parents* a virat în 2008 spre filme politice. *Bombshell* e o corcitură de satiră cu film politic, fiind scris de Charles Randolph, care a luat în 2015 Oscarul pentru scenariu adaptare cu *The Big Short* (regizat de Adam McKay), preluând de

la *The Big Short*, dar și de la *The Vice* (scris și regizat ulterior de McKay) combinația derutantă, prost asimilată, de satiră cu docu-dramă politică. E ciudat (și ironic, dată fiind cauza politică pentru care luptă) că a fost nominalizat la Globurile de Aur la categoria musical/ comedie (la fel ca anterior *The Big Short* și *The Vice*).

*Bombshell* e un kitsch sofisticat (sic!) unde informațiile (reale) livrate în viteză prin cadre scurte, schimbarea rapidă a planurilor temporale și împletirea unor subploturi cât mai mărunte cu firul principal (sau independent de el) vor să dea senzația de complexitate și profunzime. La fel ca în *The Vice* și *The Big Short*, și aici complexitatea înseamnă mai mult prolixitate, iar profunzimea nu-și prea face loc într-o țesătură atât de deasă, alcătuită mai ales din informație multă și tasată. De fapt, spectatorul primește bolul alimentar de-a gata, nu trebuie decât să înghită (vezi și adresările directe *on- și off-screen* ale personajelor la cameră). În plus, cum spun psihologii, hrana e amestecată. Singurul moment puternic emoțional e cel în care inocenta Kayla Pospisil (Margot Robbie) e pusă să își ridice fusta în fața mogulului interpretat de John Lithgow.

Lipsa de emoție și de comunicare reală cu spectatorul influențează multe din filmele și seriile



americane de azi, deși sunt super-profesioniste făcute, cu actori cunoscuți, străduindu-se să dea totul, și cu cheltuieli vizibile pe partea de producție și postproducție. Aceste produse nu mai spun o poveste care te impresionează într-un fel sau altul ori îți dau de gândit, ci livrează informație într-un ambalaj cât mai pretențios. (Ca o paranteză, am început să văd laudatul *Feud*, mini-seria din 2017 despre rivalitatea dintre Bette Davis și Joan Crawford, și, în ciuda interpretărilor, după două episoade m-am dezumflat. E complet plat, ca o persoană frumoasă și plină de calitate, dar cu totul plicticoasă.)

*Bombshell* e, prin natura lui, un film angajat, realizat cu un singur scop – de a sluji *women empowerment* (e și primul film despre #MeToo care iese pe ecrane) –, dar își lasă de multe ori cusăturile la vedere. Cu vreo două excepții, bărbații din film par toți niște căpcauni și niște amoralii, pe când angajatele de la Fox News, elegante și subțiri, sunt ca niște

amazoane. Secretara lui Ailes, o femeie mai în vârstă, arată și se poartă ca o codoașă care-i alege căpcaunului-șef victimele cele mai fragede. Sunt prea multe personaje secundare pe care le uiți repede, deși numele lor sunt scrise direct pe ecran, ca la televizor.

Fiind, de fapt, trei personaje principale: Megyn Kelly (Charlize Theron), Gretchen Carlson (Nicole Kidman) și Kayla Pospisil (Margot Robbie), povestea le urmărește când pe una, când pe alta și la început nu știi cum se vor lega firele. De pildă, ce legătură au problemele lui Megyn Kelly cu Trump, cu scandalul de hărțuire sexuală lansat de Carlson? De fapt, filmul vrea să nimerescă mai multe ținte concomitent, dar n-o face prea rafinat. Grosolănia lui Trump față de Kelly (referirile lui pe Twitter la menstruație după ce ea l-a întrebat despre misoginismul lui la dezbateră republicanilor din 2016) e văzută în film ca o avanpremieră a tot ceea ce Trump a ajuns să reprezinte de atunci și până azi, confirmând

proverbul (românesc) „peștele de la cap se împute”. Societatea americană e misogină începând cu președintele.

Filmul sugerează discret și că ar fi existat o complicitate din partea acestor angajate care au progresat în carieră nespunând nimănui despre avansurile lui Ailes ori despre atitudinea sexistă a altor colegi sau superiori, dar acesta e mai degrabă un semn de întrebare la care suntem lăsați să răspundem singuri.

Evocând sintagma *the blonde bombshell* (bomba blondă), dar și ideea de bombă de presă, filmul promite mai mult decât oferă până la urmă. Dar probabil că peste 50 de ani nimeni nu se va mai uita la el căutând calități estetice și îl va vedea doar din perspectivă sociologică, politică sau de istorie a mentalităților. **SDC**

**Bombshell: Scandalul/ Bombshell - de Jay Roach, cu Charlize Theron, Nicole Kidman, John Lithgow, Margot Robbie, Allison Janney, Malcolm McDowell, Kate McKinnon**

# Un rector ca oricare altul

**Pe 25 septembrie 1817 se naștea, în satul Feleacul din Comitatul Clujului, un băiețel cărui părinții, domnul și doamna Micle, oameni sărmani, i-au pus numele de Ștefan.**

Copilărie normală ardelenască, adică probabil molcomă și pe alocuri plictisitoare, cu școală primară la Cluj și perindări liceale pe traseul Cluj – Blaj – Bistrița. Slavă

Domnului pentru faptul că sărăcia și inteligența nu se exclud reciproc, ci dimpotrivă, prima poate deveni catalizator pentru dorința unui om inteligent de a răzbi.

Ștefan a absolvit în 1843 cursurile Facultății de Drept din Cluj, cu nota „*eminente*”, dând probabil peste nas multor colegi care erau mai înstăriți de acasă, apoi și-a continuat periplul cunoașterii și desăvârșirii educației printr-o bursă la Viena. Toate eforturile i-au fost încununuate cu cea mai de preț realizare a unui intelectual român și anume venirea la Iași, în cazul său numirea ca profesor de fizică și chimie la Academia Mihăileană în

anul 1856. Apoi, luând ființă Universitatea din Iași, în 1860 este numit profesor universitar la catedra de fizică și chimie.

În plan personal, Ștefan o cunoaște pe fata doamnei Ana Câmpăneanu, o copilă de 14 ani extrem de inteligentă, la rândul ei absolventă cu nota „*eminente*” a Școlii Centrale de Fete din Iași, cu care se căsătorește în 1864, fiindcă nici pe vremea aia diferența de vârstă de 33 de ani nu era considerată o piedică, astfel că la 14 ani micuța domnișă se putea prezenta în societate ca fiind doamna Veronica Micle. Ca orice căsnicie reușită, relația lor maritală a dus la apariția rapidă

a copiilor Valeria și Virginia Livia, fetițe pe care mama lor le alina cu apelativele greieraș, respectiv fluturaș. Activitatea literară și implicarea soției în mediile culturale ieșene au condus uneori la apariția unor zvonuri răutăcioase, cărora Ștefan, om rezonabil și echidistant, nu le dădea crezare, fiindcă de multe ori emanau din partea junimiștilor domnului Maiorescu, opozanți ai ideilor Școlii Ardelene de la Blaj pe care soții Micle o simpatizau fâțiș. Unde mai pui că Veronica fusese martor într-un proces în care mentorul junimiștilor era acuzat de comportament necuviincios față de o elevă, pârâțul având



BOBI

**VOI N-AȚI ÎNTREBAT, FĂRĂ ZAHAR VĂ RĂSPUNDE**

acum toate motivele să se răzbuie.

Continuând cu drag și abnegație munca de profesor universitar, Ștefan Micle și-a încununat cariera prin dobândirea, în 1867, a funcției de rector al Universității din Iași. Iată cum, prin dragoste față de învățătură, coroborată cu un cămin sănătos și neplecând urechea la toți guralivii, poți ajunge departe. **SDC**